

Olimpske igre nekdanj in sedaj.

Spisal dr. Vinko Šarabon.

I. Igre starih Grkov.

Pred štirinajstimi leti so praznovali na Grškem 294. olimpijado; odkar so se pa sešli Grki in Rimljani pri 293. olimpijadi, je preteklo več kot poldrugo tisočletje. Zgodovina je kruto popravila človeški preudarek. Olimpijada, doba štirih let, po katerih so se ponavljale olimpske igre, je postala podlaga štetja pri starih Grkih, in zgodovina je hotela, da je dvestotriindevetdeseta narasla od štirih let na dobo petnajst stoletij.

Kdaj so se začele te znamenite igre, kje je njihov izvor? Pravljice nam pripovedujejo marsikaj. Elejci in Dorci, ki so skupaj praznovali svečanosti in obhajali daritve v svetem okraju olimpijskem, so zagotavljali, da jih je ustanovil Heraklej v spomin na zmago proti Avgiju in da je bil on prvi, ki je zmagal v rokoborbi in peteroborbi. Potem čitamo o Pelopu, ki je premagal v dirki kralja Enomaja, in ker se je prvotnemu teku pridružila pozneje dirka, so videli nekateri v Pelopu začetnika teh bojnih iger na čast najvišjemu bogu Zenu. Ime Olimpija¹ ne znači kakega mesta, ampak cel okraj in svetišče tega boga v deželi Pizatis, katero so pa domačinom kmalu vzeli sosedni Elejci. Po drugih poročilih je celo Zen sam zapovedal darovati in tekmovati njemu na čast itd.

Iz vsega vidimo, da so igre zelo stare, ko nam niti Grki sami, katerih skupnost se je ravno pri teh igrah najbolj pokazala, ne morejo dati povoljnega odgovora. Bolj jasna so poročila iz poznejših časov, ko je Elejec Ifitos obnovil stare šege in sklenil pogodbo s Špartancem Likurgom. Grki pripovedujejo, da so divjali v njihovi domovini hudi domači boji in da je kuga pomorila nebroj prebivalcev; tedaj je Ifitos prosil delfsko proročišče za svet in odgovorilo mu je, naj zopet prične s svečanostmi na čast razžaljenemu bogu. Ifitos je proročišče Apolonovo ubogal in se sprijaznil pri tej priliki tudi s sovražniki Špartanci. Za Špartance je bilo pa novo prijateljstvo tudi važno, ker so kot potomci Heraklejevi mu lahko darovali v lastnem njegovem svetišču, lahko zopet

¹ Na razvalinah olimpijskih jih je že mnogo kopalo, a uspeh začetkoma ni bil dovoljen. Zato je na predlog E. Curtija sklenila nemška država pogodbo z grško in tako so odkrili z vsoto 800.000 mark stare svete kraje. Kopali so od oktobra l. 1875. do koncem marca l. 1881. pod nadzorstvom Curtija in Adlerja.

častili boga Zena kakor v svoji stari domovini ob snežnem Olimpu. Pogodba, ki sta jo sklenila Ifitos in Likurg, dva Grkom sveta moža, je bila sledeča: Elejci dovolijo Špartancem udeležbo pri igrah; vsako četrto leto pride odposlanstvo Špartancev z živino, ki jo mislijo darovati, v Olimpijo; oba rodova darujeta svojo živino skupno; odposlanstvo kakor tudi vsi oni, ki pridejo z njim častit boga, imajo zagotovljen mir pri prihodu in odhodu. S to določbo so igre posvetili; vsa mesta, oziroma vse države, ki so poslale pozneje poslanstva v to odslej sveto deželo, so morale obljubiti, ravnati se po zgledu Elejcev in Špartancev, ne kaliti miru nekoliko dni pred svečanostmi in nekaj dni po njih. S tem je bil za časa iger zagotovljen mir vsaj na peloponeškem polotoku.

Leta 776. so Elejci in Špartanci prvič darovali skupno daritev. Daritvi je sledila, kakor je bila pri Grkih že od nekdanj navada, tekma nekaterih udeležencev. Grki so nam vedno bili in bodo vzor kot narod, ki je smatral za višek sreče harmonijo med duševnimi in telesnimi zmožnostmi; največjo čast so izkazovali bogovom s tem, da so se pri daritvah njim na čast odlikovali kot lepi, hitri, hrabri borilci. Zanimanje pri olimpskih igrah je bilo sedaj seveda večje, ker sta tekmovala dva naroda. Zmagal je tedaj Elejec Korobjos, in sicer v teku, ker druge tekme takrat še ni bilo. Pogodbo so napisali na kovinsko ploščo, diskos, in Elejci so jo skrbno shranili. Prvič nam tukaj zgodovina Grkov govori o tem, da sta dva do tedaj sovražna si naroda pozabila na prepire, ker ju je združilo skupno češčenje boga, vez vere.

Odslej so praznovali te svečanosti in igre po vsakih štirih letih, in sicer so se začele ob polni luni po najvišjem solncu, torej meseca avgusta ali septembra. Po vsakratnem zmagalcu v teku je dobila ta štiriletna doba, olimpijada, svoje ime. Ti zapiski zmagalcev so bili Grkom potem podlaga štetja in šele od leta 776. naprej imamo kolikor toliko zanesljive letnice.

Enako pogodbo kakor Špartanci so sklenili z Elejci kmalu tudi Grki; udeleževali so se torej tudi iger. To nam izpričujejo tudi imena zmagalcev; odslej vidimo med njimi Mesence, Ahajce, Argivce, Korinčane, Megarce, maloazijatske Grke, Tebance, Tesalce, Sirakužane i. dr., kajti v enem so bili vsi Grki enaki: od sedmega stoletja naprej ne urijo svojega telesa več samo v svrhu vojaške izvežbanosti, v svrhu na-

pada in brambe, smoter jim je že višji: dušo človekovo, plemenitost njegovega naziranja hočejo izraziti primerno tudi v telesu, tako da nazadnje ne razlikujejo več duše in telesa, ampak oboje jim je skupna, harmonizirana celota. Najvišje, po čemer Grki hrepeni, je lepa duša v lepem telesu. Zato dajo tudi večnim svojim vzorom, bogovom, najlepše in najpopolnejše oblike. In kje naj bi človek te svoje sposobnosti, te vrline telesa bolj pokazal kakor pri onih velikih narodnih slavnostih v Olimpiji? Ne čudimo se, da je bila Grku navadna oljkina vejica s svetega drevesa sveta, da je v njej videl priznanje dolgega svojega truda, najvišje odlikovanje, ki mu ga je mogel dati grški narod. Te svečanosti so bile zato vedno večje, vedno znamenitejše; tudi poraz Grkov proti Makedoncem na tem ni nič izpremenil, nasprotno, vstop Makedoncev v areno je sijaj le še povečal, ne da bi bile slavnosti izgubile svoj grški značaj. Šele za časa Rimljanov so igre začele propadati in leta 394., v 293. olimpijadi, so na povelje cesarja Teodozija prenehale.

Elejci so naznanili po svojih glasnikih začetek iger po vseh državah, povsod razglasili, da se bliža sveti mesec, naj odložijo Grki orožje, naj pustijo prepire in se vsaj vsako četrto leto spomnijo, da so en sam velik narod. Nihče naj ne nosi orožja seboj; kot varuhi olimpskega svetišča so imeli pravico, izključiti vsakega, ki je kalil mir ali obrede, in mu naložiti davek, ki ga je moral plačati občini elejski; nihče se ni nikdar uprl tej predpravi. Brž ko je bil naznanjen začetek, že so se začeli zbirati udeleženci od vseh strani na svetih tleh ob Alfeju. Na Istmu so se sešli severni Grki ali odposlanci egejskih držav, Etolci in Akarnanci so prišli čez korintski zaliv pri rtiču Rijju, pri izlivu Alfeja so se zbrali Grki iz zahoda, iz Sicilije in južne Italije. Odposlanstva so tekmovala med seboj, katero bo veličastnejše, bogateje opremljeno; vsak narod je izbral svojemu zastopstvu najlepši šator, prekrasna oblačila, najboljše darilne živali, dragocene kadilnike, bogato daritveno orodje, načelnik družbe je večkrat sam žrtvoval velike vsote, da se je njegova država bolj odlikovala. Sijajnejše ko je bilo poslanstvo, za imenitnejšo so smatrali dotično državo. Razvilo se je tedaj kar najživahnejše življenje, nič ni Grkov strašila neznosna vročina — saj je bilo to navadno meseca avgusta —, ne prah, ne hude nevihte, ne žeja. Njihova vernost, častihlepnost, radovednost je premagala vse težave.

Olimpija je bila cel okraj. Oni, ki so se hoteli iger udeležiti, so morali stanovati in počivati v svojih šatorih izvun obzidja, le svečeniki in služabniki, ki so sekali les topol za daritve, so imeli svoja stanovanja bliže svetišča, vendar pa ne v njem samem.

Svetišče se je razprostiralo ob bregovih reke Alfeja; imenovalo se je v ožjem pomenu Altis. V dolgem svečanem izprevodu se je pomikala vrsta gostov, pevaje pesmi na čast bogovom, od mesta Elis po sedem milij dolgi sveti cesti proti posvečenemu okraju, ki je bil obdan z visokim zidom. Skoro v sredini tega prostora je stal Zenov oltar, vzdigoval se je šest metrov nad podstavkom, podstavek je pa meril šestdeset korakov v obodu. Pod oltarjem so zaklali živali, ki so jih mislili darovati, na njem so jih sežigali. Pepel lesa, sežganih kosti itd. je poviševal oltar od leta do leta, od svečanosti do svečanosti.

Začetkoma so obhajali igre samo en dan; ker je pa število tekmecev rastle od leta do leta, ker so se igre pomnožile, so pomnožili tudi dni, tako da je bilo za časa pesnika Pindarja (522—448 pr. Kr.) določenih za igre pet dni.

Tekmeci so se pripravljali jako marljivo. Že v zgodnji mladosti je grška mladina obiskovala državne šole za telesno vzgojo, gimnazije ali palestre. Učitelji so jo urili v vseh vrstah tedanje gimnastike, navajali jo pa tudi k zatajevanju in jo bodrili, naj bolečine hrabro prenaša. Imamo več zgledov, ki se jim ne moremo načuditi. Evridamu iz Cirene n. pr. je njegov nasprotnik v rokoborbi izbil vse žobe, a Evridam ni pokazal nobene bolečine, temveč je zobovje pogoltnil — in priznali so mu zmago. Tekmeci pri olimpskih igrah so se navadno imenovali atleti in ta izraz zlasti za te igre je postal tako navaden, da pisatelji posebej pristavijo, če mislijo koga drugega s tem imenom označiti; tako govori Platon o „vojaških“ atletih, ki se pripravljajo za vojno. Hrana atletov ni bila vedno enaka. Začetkoma so smeli uživati — Plinij nam to pripoveduje — samo posušene smokve, orehe in sir. Meso je vpeljal šele pozneje Pitagora, učitelj telovadbe, v istem času, kakor je živel slavni filozof istega imena. Kakor povsod, so šli seveda tudi tukaj nekateri predaleč. Vendar pa moramo pomisliti, da so bile to le izjeme, da je pa večina živela jako zmerno. Zdravnik Galen n. pr. nam pripoveduje, da je bilo v njegovih časih navadno kosilo za atleta kilogram mesa in temu primerna množina kruha. O Milonu iz Krotona pripoveduje, da je nesel celega vola skozi stadij, da ga je dal potem zaklati in ga pojedel.

Neposredno pred tekmo so se vadili seveda celo skrbno; vsak je moral potem svečano izjaviti, da se je pripravljaj deset mesecev pod nadzorstvom učitelja palestre. Vadili so se pogosto pred mnogobrojnim občinstvom, ki jim je z zanimanjem sledilo. Razumljivo je, da jim je dal zadnji mesec pred igrami največ dela, takrat so morali biti že v mestu Elis in pohajati vsak dan tamošnji gimnazij. V tem zadnjem mesecu so morali pa vsi živeti kar najskromneje, uživali

so v prvih časih samo svež sir. A vse to Grkom še ni bilo zadosti, tudi v drugih ozirih so bili jako natančni. Tako n. pr. ni smel nihče drugi tekrovati kakor svobodno rojeni Grki in celo ko se je zglasil k tekmi v letanju Aleksander, sin makedonskega kralja Aminta, so se temu ustavili drugi atleti ne glede na njegovo rojstvo in so mu dovolili vstop šele potem, ko je natančno dokazal, da je Argivec, torej polnokrven Grk. Če za koga niso vedeli, kakega rodu je, ga niso pustili k igram. Neki Filamon je smel v stadij šele tedaj, ko mu je Aristotel dal dobro izpričevalo in ga vzel za svojega sina. Seveda pa

NIKOLAJ KOPERNIK

so marsikoga kljub temu izločili, če ni bilo vse njegovo življenje popolnoma častno in če so mu mogli sploh kaj očitati.

Barbari in sužnji so smeli v prvih časih samo gledati. Pozneje so pa vendar smeli vsaj za darila tekati, kakor nam pripoveduje Merkurijal v svoji knjigi „De arte gymnastica“. Rimljani niso bili tako natančni, zato so pa igre tudi propadale.

Akoravno je bila pod imenovanimi pogoji vsakemu svobodnemu Grku udeležba dovoljena, je vendar jasno, da so mesta poslala v Olimpijo samo najboljše, najizurjenejše in najkrepkejše moške in mla-

deniče. Sodniki so smeli biti pa samo Elejci, in sicer je bil izprva samo eden, po dvajseti olimpijadi sta bila dva, po petindvajseti devet, po sedemindvajseti deset, in pri tem številu so navadno tudi ostali. Imenovali so se sodniki agonoteti ali pa helanodiki, t. j. sodniki Grkov. Pri njih so se morali vsi tekmeči zglasiti, in sicer navadno osebno, znamenitejši atleti so pa večinoma pismeno priglasili svojo udeležbo in v kateri skupini in za katero darilo da se mislijo boriti. Imena in rod atletov so helanodiki napisali na listino, katero je glasnik pred otvoritvijo glasno prečital. Vsak je moral potem tekrovati v tej skupini, za katero se je bil oglasil, izprememba ni bila več možna. Kdor je bil enkrat vpisan, je moral priti o pravem času, sicer mu niso dovolili vstopa in so ga izključili. Kako strogi so bili Grki v tem oziru, nam pripoveduje Pavzanija. Atlet Apolonij Rhantis iz Aleksandrije je igre zamudil in se opravičeval s tem, da so ga pri Kikladih — otočju v Egejskem morju — zadržali viharji. Iz Aleksandrije je prišel pa tudi atlet Heraklid, ki je tekrovatil v rokoborbi kakor Apolonij in je tega obdolžil, da se je mimogrede udeležil tudi jonskih iger, zaslužil pri tem precej denarja in zaradi tega prepozno prišel. Apolonija in druge atlete, ki so iz enakega vzroka zamudili, so nato kratkoma izključili in Heraklid je dobil darilo, ker ni imel v svoji skupini sploh nobenega nasprotnika več.

Ko so helanodiki vse preiskali, se prepričali n. pr. tudi o popolni državljanski časti vseh borilcev, so ti morali priseči in potrditi, da so se pripravljali najmanj deset mesecev, da se bodo držali predpisov in jim nikakor ne nasprotovali. Da, še celo oče je moral priseči za svojega dorastlega sina, če je tudi prišel k igram, tudi bratje in nazadnje še učitelj, če je bil zraven. Če je bilo pri starejših tako natančno, si lahko mislimo, da so za dečke prisegali sploh starši, starejši bratje in učitelji. S to prisego so se seveda vsi tudi zavezali, da se v svrhu zmage ne bodo poslužili nikakih nedovoljenih sredstev, podkupovanja, poškodovanja nasprotnika itd. Zmaga naj bi bila res častna, naj bi bila pridobljena le na pošten način. Prisega je bila tem veličastnejša, ker so jo morali položiti na oltar najvišjega boga Zena.

Primerili so se slučajji, da se je nehote kdo kaj pregrešil, in vendar so ga kaznovali. Pavzanija n. pr. nam poroča o nekem Kleomenu, ki je v borbi s pestmi po nesreči nasprotnika ubil. Kaznovati ga po postavah zato niso mogli, a odrekli so mu zasluženi oljkin venec. To ga je tako užalostilo, da je znorel. Prepovedano je bilo n. pr. grizenje in suvanje v oči. Lakedemonci so bili pa bolj prizanesljivi in niso tako občutno kaznovali. Plutarh nam pripoveduje, da je neki Lakedemonec ugriznil svojega nasprotnika v roko, ko ga je ta prijel za vrat in ga

hotel podreti na tla. Na nasprotnikovo očitjanje, da grize kakor ženske, je odgovoril: „Ne kakor ženske, ampak kakor levi.“ Sicer se pa to navadno čita o Alkibijadu, ki se je v igri sprl z nekim dečkom in ga ugriznil v roko.

Po prisegi so se vršile svečane daritve. Drugi dan so peljali atlete v stadij, prostor, ki je bil 211 *m* dolg in 32 *m* širok; imel je podobo podolžnega četverokota. Pot pa, ki jo je bilo treba preteči, je bila dolga 129 *m*. Gledalci so stali na gričih okoli stadija, šele pozneje so jim priredili sedeže; na eni podolžni strani sta bili dve višini s sedeži, na krajših straneh pa po ena. Izračunali so, da je imelo na teh štirih umetnih gričih prostora 40.000 oseb.

Ko je helanodik pripeljal tekalce — začetkoma so samo tekali — v stadij, jih je nagovoril: „Če ste se tako potrudili, kakor se spodobi onim, ki stopijo v Olimpijo, ako niste zakrivili nič nepremišljenega, nič neplemenitega, pridite pogumno in zaupajte; oni izmed vas pa, ki se niso tako urili, naj pa gredo, kamor hočejo.“

Glasniki so jih peljali potem posamič skoz tekalniše, klicali njihovo ime in ime občine, kjer so bili doma, in pri vsakem imenu vprašali navzoče gledalce, če ima kdo izmed njih kaj slabega povedati o tekmeču, če je nesvobodnega rodu, na slabem glasu, če ga more kdo obdolžiti tatvine ali kakega drugega pregreška itd. To je bilo izborna sredstvo proti dvomljivim osebam, ki seveda niso mogle prestatiti tako hude preizkušnje. Občino so pa izklicali tudi zaradi tega, ker nekatera mesta iz političnih ali verskih razlogov niso smela poslati svojega odposlanstva k igram; če se je kdo izmed navzočih s tehtnim razlogom oglašil proti zastopnikom dotične občine, so jih odklonili. Ako so koga obdolžili tega ali onega pregreška, je moral helanodik takoj na mestu razsoditi, ali ga je pripustiti k igram ali ne. Sodnik je imel svoj sedež na vzvišenem prostoru na južni strani stadija, kjer so končali tek, ob visokem stebri; obdajali so ga služabniki, oboroženi s palicami, s katerimi so delali red.

Oni, katere so pripustili k igram, so nato pristopili k posodi, v kateri so bile srečke; vsak je molil, preden je potegnil. Postavili so se potem v vrsto, kakor jih je bila srečka določila. Pri rokoborbi, borbi na pesti, borbi v peterih skupinah — o tem pozneje —, kjer se je mogla boriti le dvojica za dvojico, so vrsto drugače določili. Lucian nam poroča o tem nekatere podrobnosti. Pred helanodike so postavili srebrno, bogovom posvečeno posodo, v kateri je bilo toliko malih lističev ali kroglic, kolikor je bilo borilcev. Na prvih dveh je bila napisana črka *A*, na drugih dveh *B* itd. Atleti so pristopili,

molili k Zenu in potegnili srečko. Sodniki so jih držali za roke, da ne bi kdo pogledal na listič ali razvil kroglice, preden so imeli vsak svojo. Ko je bilo to dovršeno, so jih sodniki združili po enakih črkah. Če je bilo število neenako in torej eden ni dobil nasprotnika, je moral počakati in se potem boriti z enim izmed zmagalcev, kar je bilo zanj toliko ugodneje, ker je bil ta navadno že utrujen. Seveda je bilo pa tudi za prvega zmagalca tem častnejše, če je kljub utrujenosti vnovič zmagal proti borilcu, ki je bil še popolnoma spočit.

Na znamenje helanodika so zaklicali glasniki: „Borba se prične, pripravite se za odločitev, končno zmago bo podaril Zen.“ Nato je zadonelo še enkrat kratko znamenje s trobento in spustili so se v tek. Leteli so štirje skupaj; posamezni zmagalci so se kosali potem med seboj toliko časa, da je eden prekosil vse, za kar so mu naredili častni naslov: stadionik, to je zmagalec v stadiju.

Ker je bila slava zmagalca velika, se je seveda vsak kar najbolj potrudil, da je bil prvi. Poleg tega pa so jih pred začetkom starši ali učitelji še posebej bodrili, in sicer javno. Ta običaj je zelo star. Že Homer ga omeni, Diomed opominja svojega prijatelja Evriala pred borbo na pesti, naj se odlikuje in izide iz boja kot zmagalec. Začetkoma za to ni bilo treba veliko besed ali posebne priprave, pozneje je bilo vse bolj svečano in celo imenitni govorniki so smatrali za častno spisati tak nagovor. Dioniz iz Halikarnasa n. pr. pravi, da imajo ravno atleti tem večjo pravico, posluževati se tega sredstva, ker so učenci Heraklejevi in Hermejevi, učenci torej bogov, ki so se odlikovali posebno tudi v obliki govora. Gledalci so se po svoji pozornosti z vso vnemo udeleževali borbe. Ta je klical temu, drugi onemu, bodrili so tekmece, pa tudi grajali in hvalili, spremljali sploh vsako njihovo kretnjo, dokler ni glasnik izklical imena onega, ki si je priboril zmago. Da je bilo zanimanje uprav velikansko pri najnevarnejši tekmi, pri dirki, nam ni treba posebej poudarjati. Borba je trajala ves dan, od solnčnega vzhoda do poznih popoldanskih ur.

Ker je bilo zanimanje od igre do igre vedno večje, so število skupin kmalu pomnožili. V štirinajsti olimpijadi so poleg navadnega teka skoz stadij (192 *m*) vpeljali dvojni tek (diavlos), zmagal je Hipenos iz Pize; kmalu nato dolihos, pri katerem so morali dvanaajstkrat obkrožiti ves stadij, torej skoro 5 *km*. Heraklej je določil po grškem poročilu, naj bodo atleti brez vsakega oblačila. Že borbe samenebi — tek, rokoborba, metanje kopja itd. — so bile take, da je bilo to povsem umevno, vrhutega je bila vročina navadno zelo huda; vendar so nosili začetkoma neko vrsto pasu ali zaveze okolu ledja. Pri petnajsti olimpijadi so pa tudi to odpravili, tako poroča Takidid.

Neki Orzio je imel namreč smolo, da se mu je med tekom pas odpel, zamotal se je z nogami v vezi, padel in moral prvenstvo prepustiti drugemu. Od tedaj naprej so opustili tudi pas.

L. 708., v osemnajsti olimpijadi, je zmagal Evribat iz Špate prvič v rokoborbi. Ta se je vršila navadno tretji dan, je bila Grkom jako važna, Plutarh jo imenuje najumetnejšo vseh vaj. Že Homer jo opeva povodom svečanosti pri Patroklovem pogrebu. Preden so se začeli boriti, so se drgnili z oljem, kar je povečalo gibčnost udov in zabranilo prehitro utrujenost. Ker bi pa roka nasprotnikova zdrknila ob gladkem telesu, so se posipali potem z drobnim peskom. To se je tako udomačilo, da so govorili o atletih, ki so brez posebnega napora dobili prvo darilo: zmagali so brez peska in prahu. Navadna rokoborba se je imenovala triagmos, treba je bilo vreči nasprotnika trikrat na tla. Dovoljeno je bilo prijeti tekmeca za roke, ramena, tudi za grlo, mu skočiti na hrbet, ga udariti pod koleno, mu nastaviti nogo itd., a borba je morala takoj prenehati, ko je ležal eden izmed atletov na tleh. Če je kdo ravnal proti predpisom, je brž poslal helanodik služabnike s palicami nad nepokorneža. Nadaljevanje rokoborbe, četudi je bil eden že na tleh, je bilo dovoljeno samo v pankratiju, zvezi borbe na pesti z rokoborbo. Borba na pesti je bila jako nevarna igra. Roke so bile ovite z jermeni iz usnja, ki so bili na več mestih vzbočeni. To je povečalo moč udarca, bilo pa tudi pomoček uspešnejše brambe. Zgodilo se je, da so se borilci pri tej nevarni igri zgrudili mrtvi na tla; v tem slučaju nasprotnik ni dobil darila, kakor smo že omenili, kaznovali ga pa sicer tudi niso. Pri pankratiju so jermene opustili, drug drugega sta lahko ranila samo z iztegnjenimi prsti, ne pa s pestjo. Borila sta se tako dolgo, da je eden vzdignil roko ali iztegnil prst in s tem prepustil zmago nasprotniku; to pa ni bilo takoj, moral je biti že zelo izmučen, poškodovan ali pa ves v krvi. Ker je pankratijon zahteval umetnost, izurjenost in moč, so ga imeli Grki za višek atletike. V borbi na pesti je prvi zmagal Onomast iz Smirne v triindvajseti olimpijadi.

Vzhodno stadija so bili napravili hipodrom, prostor za dirke z vozi in jahanje, še enkrat tako dolg kakor stadij in okolo 130 m širok. Dirka je bila samoobsebi umevno nekaka predpravica aristokratov, plemenitnikov. Že udeležba pri atletskih vajah je imela za predpogoj dobro vzgojo, dolgo in vztrajno vežbo, dirkati pa so mogli samo najbogatejši. Na severu hipodroma so odnesli grič, južni del pa zasipali in napravili tako popolnoma raven prostor. Začeli so dirkati leta 680. pr. Kr., v petindvajseti olimpijadi, in sicer najprvo s četverovprežnim vozom; venec zmage je dobil Pagonda iz Teb. Predirjati so

morali v najostrejšem teku hipodrom dvanajstkrat okoliinokoli in se potem ustaviti pri končnem stebru. Glasniki so lastnike voz ravnatoko izklicali kakor druge tekmece, prostor, kjer je moral v začetku dirke stati voz, je tudi tukaj določila srečka. Vozovi so bili jako nizki in zadaj odprti, kolesa tudi nizka. Konji so bili vpreženi drug poleg drugega, ne spredaj dva in zadaj dva, in sicer sta bila srednja dva popolnoma vprežena, stranska dva pa samo z vrvjo navezana. Voznik je držal vojke z obema rokama, zraven pa še bič. Vsi so dirkali ob istem času, akoravno je bilo število večkrat zelo veliko; pogostoma je bilo štirideset vozov naenkrat v hipodromu. Na znamenje helanodika so odstranili vrvi pred vozovi, trobente so zadonele in začelo se je. Voziti so morali od desne na levo. Kmalu je bil ves prostor poln konj in vozov. Sedaj sta se zadela dva voza, tretji je priletel mimo, se ustavil, konji so se splašili, biči so pokali, vozniki upili, ob stebru na koncu se je razbil voz, ker je hotel prehitro in preblizu zaviti, zmešnjava je bila večkrat velikanska, cele gruče so se valjale po tleh, konji so letali brez gospodarja okoli, skratka bil je pravi čudež, če je kdo dvanajstkrat obkrožil cilj; če je bil pa voz celo prvi, sta bila lastnik in voznik tiste dni prva in najuglednejša človeka na Grškem. Jako lepo nam to popisuje Wallace v svojem Ben-Hurju. Zato je bil pa lastnik tudi tako ponosen, da se ne smemo čuditi, ako ni postavil samo svoje podobe v svetem gaju, ampak tudi podobe voznika, konj in voza. Še celo nagrobne spomenike so okrasili s takimi kipi.

Leta 648. so začeli tudi za stavo jahati, najboljši je bil Tesalec Kravksida iz Kranona. Navadno je moral jezdec pred ciljem skočiti s konja in leteti z njim skoz cilj, držeč ga za vojke. Vpeljali so tudi dirkanje z dvovprežnim vozom, potem dirke z žrebeti, celo z mulami, jahanje z dvema konjema, takozvano sinoris itd. Tudi dečki so pozneje tekmovali, in sicer skoro v vseh vrstah.

Leta 520. so se začeli izkušati tudi v letanju v polni bojni opravi, s ščitom, šlemom (čelado) in goleonicami (oklepom na nogah), slednjič so pa obdržali samo še ščit. Najhitreje je letel Damaret iz Hereje. Ta tek se je imenoval hoplon.

Jako močan in vsestransko izvežban je moral biti pa oni, ki je hotel dobiti prvo darilo zadnji dan iger. Takrat se je vršila peteroborba, pentatlon, to je: tekanje, rokoborba, skakanje, metanje diska in metanje kopja. Kopje je bilo tenko in lahko z dolgo, ostro konico. Diskos je bil v začetku težak kamen, kakor nam to lepo opisuje Homer v Odiseji, potem pa kovinasta plošča. Do zadnjega časa so mislili, da je bila plošča težka dva kilograma, vendar so sedaj dobili ploščo, težko pet kilogramov. Mogoče pa je,

da teža sploh ni bila določena. Grško metanje diska se razlikuje od našega v tem, da se je moralo vršiti iz jako tesnega, omejenega prostora, dočim je pri sedanjem metanju zalet poljuben. Zato so pa tudi rezultati vsi drugačni. Oni znani dve podobi metalca diska nam ga kažeta pred lučanjem in potem ko se ravno pripravlja na okret. Najprvo drži diskos v levi, ga prime potem z desno, jo zavilhti nazaj, vzdigne nekoliko desno koleno in potegne levo nogo nazaj, obrne oko toliko na desno, da vidi s polovico očesa okrivljeno desno stran in zaluči. Kdor je vrgel najdalje, je zmagal. O atletu Fajlu (Phaylos) trdijo, da je vrgel na grški način diskos skoro 32 m daleč. Če je bil diskos težak dva kilograma, so ga današnji atleti prekosili, sicer ne.

Za najtežjo vajo peteroborbe so imeli skok. Najbrže je bil to skok na daljavo. Rabili so pri tem takozvane haltere, male zakrivljene ročke iz kamna ali kovine z odprtino, skoz katero so potisnili prste. Pri odskoku so roke s halterami vrgli daleč nazaj in visoko, navadno haltere tudi izpustili; na ta način so dosegli izredne daljave. Vendar je pa skoro neverjetno, da bi bil imenovani atlet Fajlos skočil okoli 14 m daleč; dandanes je najdalje skočil Irec O'Connor, 7'67 m in razlika med danes in tedaj ne more biti tako velika, saj je bil Fajlos pentatlet, se torej ni posvetil samo eni vaji, dočim O'Connor, kakor sploh vsi angleški in ameriški atleti, forcira samo eno vajo in ravno za skok je izredno sposoben (188 cm visok in samo 68 kg težak). Skoro gotovo je bil Fajlov skok takozvani triskok; odskočimo n. pr. z desno, pridemo na levo, potem zopet na desno in šele po tretjem odskoku z obema nogama na tla. Na ta način skočijo tudi danes 13—15 m. Tla, kamor so skakali, so bila posuta s peskom, in tam je moral atlet obstati; če je stopil korak naprej, skok ni bil veljaven. Nekaj nam dopade pri tej vaji, da namreč niso rabili deske pri odskoku; tako skačejo tudi Amerikanci in Angleži, samo Nemci in nekateri Francozi ne, kar je večjih narodov; mi seveda smo morali posnemati Nemce in vlačimo nerodno desko za seboj.

Ko so bile igre končane, je čakalo zmagalce odlikovanje, kakršno jim je mogel izkazati edino le grški narod. Stopili so pred helanodike; na mali mizici — trinožni — iz zlata in slonove kosti so ležali venci, ki so jim bili namenjeni v dar. Niso bili iz zlata in srebra, pač pa iz dragocenejše tvarine, z oljkinega drevesa, ki ga je bil zasadil Heraklej sam. Stalo je blizu Zenovega oltarja. Deček, čigar starši so še živeli, je porzal z zlatim nožem toliko vejic, kolikor je bilo zmagalcev. Le v prvih početkih so bila darila drugačna, dragocene posode, trinožne mizice, orožje itd., a Ifitos je to odpravil in določil oljkin venec, ki je bil pa naj-

lepše in najčastnejše darilo, ki si ga je mogel Grk priboriti. Rimski triumf ni bil Rimljanu več nego Grku sveta oljkina vejica.

Ko mu je ovil helanodik glavo z vencem, je glasnik oznanil njegovo ime, ime njegovega očeta in ime domovine; spremljani od prijateljev in sorodnikov, svečanega poslanstva rojstnega kraja in od vseh svojih navzočih domačinov, so se podali ovenčani na višino Kronion zahvalit se Zenu za zmago. Solnce je zapadalo, iz vrst navdušene, verne množice, ki je stala okoli oltarja, so pa zadoneli spevi, zadonele himne na čast bogovom. „Slava Ti v zmagi, o Heraklej, slava Tebi in Jolan! Slava Ti v zmagi, Ti z vencem ovenčani, slava, slava!“ Marsikatero oko se je pri tej priliki orosilo. Ganljiva je pripovedka o Diagoru iz Roda. Prišel je v Olimpjo z dvema sinovoma, oba sta si priborila oljkin venec. Prezeta veselja sta nosila starega očeta, ki je bil v mladosti sam dosegel to čast, v stadiju okoli, ljudje so pa ganjeni ploskali in blagrovali starčka, ki ima take sinove. To je bilo pa slabotnemu olimpijniku preveč, mrtev se je zgrudil na tla, mrtev od ginjenosti. Pokrili so ga s cveticami, ki so jih trosili po njem.

Počastili so potem z daritvami tudi druge bogove, zvečer so se pa podali k slavnostnemu obedu, tu pa peli zmagoslavne pesmi, epinikije, ki so jih zložili najslavnejši pesniki; Pindar sam jih je zložil štirinajst. V eni pravi: Ko je lepa Selena (luna) poslala svojo ljubljeno luč na zemljo, začela je vsa dolina odmevati slavospevov. Nazadnje so Elejci, izvoljenci boga, v svojem pritanaju poleg svetišča pogostili srečne zmagovalce; ti so imeli pravico, postaviti v svetem gaju svojo doprsno podobo, po trikratni zmagi pa cel kip. Bogati zmagalci so pogostili včasih vse navzoče, n. pr. Alkibiad.

Nove časti so pa čakale zmagovalcev doma, kajti domovina njihova je bila soudeležnica zmage, soudeležnica krasnega darila. V svečanem izprevodu so ga sprejeli in slavospeve pevaje peljali v svetišče mestnega boga. Pindar pravi pri neki priliki: „Sprejmite, Atenci, slavnega Timodema, osemkratnega zmagalca v dolini Pelopovi, sprejmi tega v slavnostnem izprevodu in zadoni naj sladka pesem.“ Bogu so darovali zahvalno žrtev, priredili slavnostni obed in potem z največjim sijajem odpeljali srečnega borilca v domačo hišo. Večkrat so pri sprejemu podrli kos obzidja, češ on zasluži drugačen vhod kakor navadni zemljani, ali pa so rekli, da mesto ne potrebuje zidu, ki ima take može.

Večinoma so olimpijnike, to je zmagalce v Olimpji, odlikovali za vse življenje, podelili so jim n. pr. pravico, pri javnih svečanostih sedeti na prvem mestu, v Atenah so mu dali poleg tega častno darilo 500

drahem (drahma = krona), smel je na državne stroške obedovati v pritaneju, državnem poslopju, in obhajati vsako leto enkrat svečan izprevod po mestu. Pri Špartancih so imeli pri daritvah in v bitkah prvo mesto za kralji. Njim na čast so postavljali kipe v gimnazijih, palestrah, pred javnimi poslopji in svetišči. Njihovo srečo so Grki smatrali za božjo srečo in Platon pravi o državljanih svoje idealne države, hoteč izraziti največje zadovoljstvo: „Srečneje bodo živeli kakor srečno življenje, katerega se vesele zmagalci v Olimpiji.“

Olimpija je bila zbirališče vernikov, borilcev, radovednežev, kupcev, ki so imeli tu najlepšo priliko, sklepati nove zveze, bila je zbirališče državnikov,

zbirališče pesnikov, velikih mož — Herodot je baje tu čital svoje krasno delo —, zbirališče sploh grškega naroda. Sveti okraj Altis je bil vsako četrto leto glavno mesto cele Grecije, ki je strme se čudila, koliko moč ima, kakšen je njen sijaj. Verski in politični odnošaji so se tukaj strnili. Tu so občudovali Grki najslavnejše svoje može, najlepše umotvore božje v podobi krasnih borilcev. Ni čuda, da so bili Grki ponosni na to svojo lepoto, na lepoto duševnih in telesnih vrlin, ki so jo videli združeno, da se jim je vzbudil čut narodne celokupnosti, da so tisoči odšli domov z najlepšimi vtisi, da je duša njihova zahrepenela še bolj po največjem bogastvu: harmoniji duše in telesa. Noben narod jih ni dosegel.

(Dalje.)

Večer.

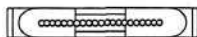
Zložil Silvin Sardenko.

Kakor črni vran
pada tihi mrak
na pokojno plan.

Kakor krila ptic
rahlo zašumi
drevje vrh goric.

Kakor v oknu svit
mesečni je žar
čez polje razlit.

Milo kot oko,
zatopljeno v mir,
gleda nas nebo.

Med gorami . . .

Zložil Anton Medved.

Med gorami na samotnem kraji
straži bela cerkvica grobé.
Olše tam vrše v sosednem gaji,
taščice tam tiho drobole.

Z line zvonec bronasti zapoje,
zlije do vasi vabeči glas,
in četvero mož na rame svoje
krsto dvigne in ostavi vas.

Ali komu v prsih srce poka,
ali komu v duhu se grozi?
Videti ni solz, ni čuti joka
strmo pot do jame iz vasi.

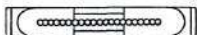
Kdo, ne vem, v to jamo izkopano
leže, neobjokovan obraz,
nekaj pa, o dékle, mi je znano:
mrtvec tak bom nekaj tudi jaz.

Dnevi so bili, ko sva verjela
vse na svetu preje nego to,
da ljubezen v naji bo zvenela
hitro in popolnoma tako.

Kdo je nje prerano smrt zakrivil,
ne ugibajva ne ti, ne jaz!
Eno veva in dovolj: oživil
mrtve več ne bo noben ukaz.

Med gorami na samotnem kraji
straži bela cerkvica grobé;
tam je prostor zame — ne za naji —
daleč narazen odmenjen že.

Olše tam vrše ob zori rani,
taščice tam tiho drobole,
milovani in nemilovani
tam enako sladko v grobih spe.

Olimpske igre nekdanj in sedaj.

Spisal dr. Vinko Šarabon.

(Dalje.)

II. Moderne olimpske igre.

Zanimanje za atletiko in sploh za vzgojo telesa je v srednjem veku zaspalo. Sicer slišimo o turnirjih, o bojnih igrah vitezov, a te so bile le sredstvo v gotov namen, na sistematično pomnoženje in poplemenitenje svojih moči se ni toliko mislilo. Šele devetnajstemu stoletju je bilo določeno storiti v tem velikanski korak naprej, Angleži, Francozi in Amerikanci so začeli gojiti gimnastiko in atletiko po zgledu in načinu starih Grkov. V zadnjih dvajsetih letih se je oprijela tega kulturnega dela tudi ostala Evropa. Moderna atletika ne potrebuje veliko orodja, kakor n. pr. telovadba v našem zmislu, njeno vežbališče je večinoma prosta narava. Pristašev ima že na milijone, zlasti vso Angleško in Ameriko. Borba za kruh nam izčrpa dandanes vse moči in sama narava nas sili zopet priboriti si jih, utrditi naše telo v lahki tekmi na zeleni trati ali snežni zimski odeji. Poglejmo le na tisoče in tisoče zimskih „športlerjev“! Kako to vpliva na zdravje, nam ni treba posebej poudarjati, v tem so si vsi edini.

Profesor Nußbaum iz Monakovega je v svojem predavanju izvajal sledeče: „Ako zberem svoje izkušnje iz tridesetletne zdravniške prakse, moram priznati, da sem imel le malo bolnikov, katerih bolezen bi obstajala v prevelikem naporu mišic; imel sem pa priliko opazovati na stotine revežev, ki so oboleli vsled mučnega duševnega dela, večkrat jim ni bilo več pomagati. Dobil sem popolnoma določeni vtis, da človeško telo ni baš ustvarjeno za duševne napore. Najbolj zdravi in najbolj veseli so bili oni, ki so preživeli ves dan na prostem, dišala jim je najnavadnejša jed, nikdar niso tožili zaradi prebavljanja, bolečin v glavi ali celo nervoznosti. Kako drugače je pa to pri uradnikih, učenjakih in umetnikih: glava je vroča, noge mrzle, prebavljanje je težko, malo jih je, ki ne bi neprenehoma tožili o nervoznosti, le redko nam kdo odgovori, da mu gre dobro. Dokazano je, da imajo delujoče mišice mnogo več krvi kakor one, ki počivajo. To velja seveda tudi o možganih. Če pa sili kri zlasti k možganom, trpijo pri tem drugi udje, ker imajo premalo krvi. Bolj kakor pa je obtežen centralni organ — možgani — in manj kakor je krvi v drugih udih, tem slabši je naš počutek. Če se to godi že pri otroku, je škoda

seveda veliko večja in bolj občutna pri odraslih. Trdno sem prepričan, da se bode menjavalo v prihodnosti po cele ure duševno delo s telesnim.“

Le nikar se v tem ne dajmo strahovati po nevedni kritiki, saj je znano, da kritizirajo le slabi in propali. Vso zgodovino imamo za seboj: telesno krepki narodi so bili tudi duševno na vrhuncu, z mehkužnostjo je bilo združeno nazadovanje kulture. Le nevedneži vidijo v športu in v atletiki „oškodovanje duha“ in ne marajo videti v njem najcenejšega in najuspešnejšega sredstva za izboljšanje človeštva.

Človek je pravzaprav moralno prisiljen tako glede sebe, kakor glede potomcev in vsega človeštva, krepiti svoje telo in mu podeliti ono zdravje, ljubkost in lepoto, ki vzklije le iz dovršene moči. Poslušajmo še enega strokovnjaka. Dr. Sceger pravi: „Da si ohranimo gibčnost, krepost in svežost mladosti, ni zadosti da samo v mladih letih vežbamo svoje telo, češ to velja za vse življenje, ne, sistematično se moramo uriti do poznih let, da ne izgubimo prezgodaj najdragocenejših svojih darov, da ne čutimo pred časom slabosti in hib starosti.“ Isto pravi profesor Roßbach v knjigi „Lehrbuch der physikalischen Heilmethoden“: „Vedno pogosteje opazamo posledice zanemarjene telesne vzgoje, ki se ne kažejo samo na telesu, ampak tudi na duhu: pomanjkanje krvi, bledica, blaziranost, kratkovidnost, nervozna prenapetost in različni izgredi proti zdravju; bolnišnice in norišnice se polnijo. Sveta dolžnost zdravnikov je, posvetiti se temu predmetu in pomagati tudi v tem oziru trpečemu človeštvu. V zvezi s pametnimi učitelji naj gledajo na to, da se združi telesna gimnastika z duševno gimnastiko v harmonično celoto.“

Nazori so torej danes popolnoma drugačni nego prej, tok časa je čisto drugi, napredni narodi so se posvetili neumornemu delu na polju telesne izobrazbe in tisti, ki so v tem prvi, Angleži in Amerikanci, imajo tudi drugje prvo besedo; saj pravijo, da so si Angleži priborili večino svojih zmag doma na angleških tleh, na prostorih za tenis, golf, rokoborbo itd. Zlata resnica je v tem.

Dasi so v zadnjih časih najmodernejši narodi vsak zase izkušali doseči svoj ideal, idealno lepoto Grkov in njih uspehe, je bilo to stremljenje navezano vendar le na dotično deželo in težko je bilo

določiti, kateremu se mora dati prvenstvo v nalogi, ki so si jo bili stavili. Tu je prišel francoski grof Pierre de Coubertin l. 1894. na misel, kaj ko bi po zgledu starih Grkov zopet začeli prirejati skupne igre, oziroma tekme vsega kulturnega človeštva, ko bi se začeli učiti drug od drugega, prilastiti si to in ono dobro in tako polagoma približati se že večkrat omenjenemu cilju, popolni harmoniji duše in telesa. Njegov predlog je dobil glase odmev, vse se je odzvalo.

Kje naj priredijo igre? Ker so bili Grki v starem veku najbolj športni narod in so kot tak imeli v tem prvo besedo, bi človek mislil, da bodo prve moderne igre obhajali na Angleškem, in res so nekateri mislili na to. A Grki, ponosni na svojo zgodovino, na svoje pradede, si tega niso dali izviti iz rok in so priredili prve igre leta 1896. s takim bliščem in sijajem, ki nikakor ni odgovarjal sedanji njihovi politični moči. Povabili so zastopnike vseh narodov, ki so trumoma prihiteli na Grško, a ne na stara sveta tla olimpska, temveč v okolico modernega mesta Atene. Ker sta se pa gimnastika in šport v zadnjih časih razvijala tudi na poljih, ki so bila Grkom neznana, je umevno, da so vzeli v program tudi popolnoma nove tekme.

Rezultati so bili sicer dobri, vendar se niti oddaleč ne dajo primerjati onim, ki so jih dosegli pri zadnjih olimpskih igrah v Londonu l. 1908. Radi primerjanja nekatere priobčimo: Amerikanec Burke je porabil dvanajst sekund, da je pretekel razdaljo 100 m; v triskoku je dosegel Amerikanec Connelly 12·7 m; Avstralec Flack je pretekel 800 m v dveh minutah in enajstih sekundah; Amerikanec Garrett je vrgel diskos — 2 kg — 29 m daleč, jako malo, če mislimo na danes; v teku na 400 m je zopet zmagal Burke, in sicer v 54 sekundah; v skoku na daljavo je dosegel Amerikanec Clark 6·35 m; v dirki na kolesu na razdaljo 100 km je bil prvi Francoz Flamand v treh urah in osmih minutah; v streljanju so prisodili prvo darilo Grku Karaserdu; na bradlji in drogu so se odlikovali zlasti Nemci, v plezanju po vrvi Grki; v skoku na višavo je dosegel Amerikanec Clark 1·81 m, seveda brez deske; 100 m v eni minuti in 22 sekundah je preplaval Oger Hajos, 500 m v 8 minutah in 12 sekundah Avstrijec Neumann, v plavanju na 1200 m je bil zopet Hajos prvi, in sicer v 18 minutah in 22 sekundah. Veliko je bilo tudi drugih tekem; kot najpopularnejšo, a žal zdravju jako škodljivo moramo označiti takozvani maratonski tek. Po bitki pri Maratonu (l. 490. pr. Kr. r.) je baje neki Atenec tekel v svoje mesto oznanit zmago; Maraton je oddaljen od Aten približno 40 km in zato imenujemo tek na to razdaljo maratonski tek. Venec zmage si je pridobil Grk Louis v 2 urah in 59 minutah.

One redke zmage, ki so jih priborili Grki, so proslavljali domačini na vse načine. Spomnimo se le Louisa zmagalca v maratonskem teku. Dan pred tekmo so se podali tekači v Maraton, bilo jih je 25. Drugi dan popoldan ob dveh je dal polkovnik Papadiamantopovlos znamenje za odhod. Tekmecem so sledili kolesarji, častniki in vojaki na konjih, tudi zdravniki na vozech. Začetkoma je bil najhitrejši Francoz Lermusiaux, pri mestecu Pikerni je bil za cele tri kilometre pred Amerikancem Bleckom, temu je sledil Oger Kellner in šele potem se je pričela vrsta grških tekačev. Še v Charvati je bil Francoz prvi in Amerikanec drugi, a Lermusiaux je jel kmalu pešati in pri 32. kilometru — pot je bila dolga 42 km — je bil tako truden, da ni mogel več naprej. Tudi Amerikanec je prišel kmalu v zadnjo vrsto, pri 33. kilometru je bil prvi Avstralec Flack, a takoj za njim Grk Louis. Tu se je Flack spoteknil in moral Grku prepustiti zmago. Ko je bil ta še en kilometer oddaljen od stadija, je že strel iz topa naznanil njegov prihod.

Nestrpno so medtem pričakovali v stadiju prvega olimponika, izračunali so, da mora priti okoli pol petih. Naenkrat se je raznesel glas, da prihaja Avstralec Flack. Vse je bilo potrto, nobenega glasu, razočaranje si čital na vseh obrazih. A zmoti ni trajala dolgo. V stadij pridirja na konju polkovnik Papadiamantopovlos, ves prašen, se obrne naravnost proti kraljevemu sedežu in glasno naznani, da je Grk Louis prvi. Bliskoma se raznese to poročilo po stadiju, južni temperament si da duška v neprestanih klicih, začuje se tudi strel iz topa, zmagalec je blizu. Vsi vstanejo in se ozrejo proti vходу v stadij.

Par minut preteče, a nemirnim Grkom se zdi to večnost; sedaj opazijo neko gibanje pri vходу; slednjič se prikaže visokorasla postava Louisova, belo je oblečen, ožgan od solnca, ves v potu. Pozna se mu utrujenost, vendar ni izmučen. Prestolonaslednik Konstantin in princ Jurij se mu v svojem navdušenju pridružita in letita z njim po stadiju, ljudstvo v nepopisnem vznemirjenju gromovito ploska, kralj se vzdigne, ko gre Louis mimo njega, in maha vidno ginjen dolgo časa s svojo čepico, častniki hitijo k zmagalcu in ga poljubljajo, princa ga nazadnje vzdigneta na rame in ga nosita po stadiju. Ko zagleda ljudstvo grško zastavo, ki se počasi dviga v zrak v znamenje domačinove zmage, prikipi navdušenje do viška, samo glas „zmaga“ se razlega po areni, vse vihti klobuke, robce in male grške zastavice — zmaga Louisa je zmaga vsega naroda.

Par minut pozneje pride Grk Vasilakos, njegov prihod vzbudi nove viharje navdušenja; tretji je tudi Grk, mladi Atenec Velokas, in šele četrti je tujec, Oger Kellner.

Vsi grški časopisi so izšli v posebni izdaji, v vsakem je bila slika Louisova; več tovaren se je imenovalo odslej po njem; med različnimi darovi, ki jih je dobil, je bila tudi velikanska njiva, ki so mu jo kupili v Londonu stanujoči Grki in ki se je imenovala „maratonska njiva“; država mu je izkazala različne časti, z eno besedo: slavili so ga kot narodnega junaka, ravnokotako kakor v stari Greciji. Star je bil tedaj 25 let, sin revnih kmetiških staršev iz sela Amarussi. Ko je bil pri vojaki, se je odlikoval po posebni hitrosti in polkovnik ga je pregovoril, da se je udeležil tekme.

Štiri leta pozneje so priredili igre v Parizu, l. 1904. v Ameriki in l. 1908. na Angleškem. A Grkom ni bilo všeč, da so Francozi in Amerikanci vzeli stvar v roke in zato so izven reda razpisali igre za leto 1906. Pripravili so se veliko skrbneje nego prvič, saj so imeli sedaj že izkušnje. Tudi tako dragi niso bili kakor prvič, vstopnina h koncertom in predstavam v stadiju, k igram na svečanostnem prostoru, k strelišču, k prostoru za veslanje in dirkanje v Faleru je bila samo 75 frankov, vrh tega je pa imel s to karto vsakdo vstop k takozvani beneški noči v Pireju, k trem slavnostnim sprejemom in je smel poslušati arheološka predavanja na Akropoli. Stadij so popolnoma prenovili, ves je bil iz penteliškega marmorja kakor v starih časih; posuli so ga s peskom, zidovje okoli dirkališča so napravili v isti višini kakor je bilo v časih; določili so natančen program, kar leta 1896. ni bilo. Kot glavne skupine so imenovali: atletične tekme, telovadbo v našem zmislu, borbo na meče, šport v ožjem pomenu, vodni šport, streljanje in dirkanje na kolesu. Tekmovati so smeli samo amaterji. Amater je bil oni, ki se ni nikdar boril za denar ali tekmoval z atletom po poklicu, nikdar sprejel denarja za kako telesno vajo ali vzel plačilo za vežbanje in pripravljanje drugih in tudi nikdar delal reklame z atletskim orodjem. Stroške za potovanje in za bivanje v Atenah so jim povrnili, seveda ne kot odškodnino, ker to bi bilo proti odboru samemu, temveč zaradi izrednih okoliščin, v katerih so se morali nekateri iger udeležiti. Odboru je dovolila vlada za vse potrebne priprave 400.000 K.

Ljudstva iz vseh krajev Grške, iz ostale Evrope in Amerike se je nabralo na stotisoče, celo Avstralci so prišli. Vročina je bila večkrat neiznosna, saj so se vršile igre od 22. aprila do 2. maja. Grki so se potrudili, kar so mogli, da so zadovoljili goste, vendar se je njihovo razsodišče, v katerem je bil tudi grški prestolonaslednik, večkrat pokazalo jako pristransko in nekonziliantno, popolnoma v nasprotju s starimi Grki. Veliko prijaznejši so bili z Amerikanci in Angleži kakor n. pr. z Avstrijci in Švedi. To se je videlo zlasti pri dviganju težkih uteži. Odbor je na-

ročil iz Kolina uteži za 900 frankov, s temi so vadili atleti par dni pred tekmo; ko je pa prišel dan nastopa, je odbor naenkrat rekel, da morajo vsi dvigati uteži grškega atleta Tofala, ki jih je bil že navajen, ki so bile pa sicer jako nerodne. Vse pritožbe so bile zaman. Oglasilo se je 24 tekmecev, nastopilo jih je petnajst. Več kot 129 kg so dvignili samo Steinbach z Dunaja, Maspoli iz Lyona in Tofalos iz Patra na Grškem, 136.5 kg samo še Steinbach in Tofalos. Avstrijec bi bil rad dvigal naprej, a ker je bil Grk utrujen, so se izgovorili z nočjo in so določili nadaljevanje na drugi dan. Navsezgodaj so izšli časopisi in prinesli cele odlomke o Steinbachu na veliko začudenje Avstrijcev: Steinbach je postal čez noč „profesional“, atlet po poklicu, kot tak ne bi imel tekmovati, in zmaga bi bila Tofalova. Neki časopis n. pr. je pisal: „Naš urednik da vsakomur 100 frankov, ki more dokazati, da Steinbach l. 1901. ni v nekem cirkusu na Dunaju tekmoval za denar.“ Kakor bi bilo to mogoče dokazati! Nasprotno, list bi bil moral dokazati, da je tekmoval. Drugi listi so to laž ponatisnili. Posledice niso izostale. Komaj je prišel drugi dan Steinbach v stadij, že se je začel vrisč in ropot, ljudstva je bilo zbranega okoli 50.000. In ko se je Dunajčan pripravil k vzdigovanju, je nastalo neznansko kričanje: „Proč s profesionalcem, proč z goljufom!“ Stiskali so pesti, vihteli palice, metali različne predmete v stadij: odbor se ni ganil. Kdaj bi se bilo moglo pripetiti kaj podobnega v stari Olimpiji? Ni čuda, da je bil Steinbach ves drugačen kakor sicer in da se mu poskus ni posrečil. Tofal je bil proglašen zmagalcem. Ko so se pa Grki dositega nakričali in vsled hripavosti niso mogli več vpiti, je pristopil Steinbach k uteži in jo dvignil šestkrat, kar se je preje Tofalu s trdom samo enkrat posrečilo. Bilo je 142 kg. Pozneje so Grki spoznali svojo zmoto in marsikomu je bilo žal, da je žalil poštenega moža. Časopis „Hellas“ je pisal: „Žalostno je, da so izvrstnemu Dunajčanu po zvižaci in goljufiji izvili zmago. Bolje bi bilo izobesiti mesto zmagoslavne grške zastave, ki je oznanjala zmago Grka, zastavo žalosti.“ Da so ravno proti Steinbachu uprizorili tako gonjo, je umljivo iz tega, ker so razen v metanju kamna edinole v dviganju imeli moža, ki je imel priliko izkazati se, povsod drugod so si tujci priborili zmago.

V rokoborbi se zmaga dolgo ni odločila na nobeno stran, slednjič je Danec Jensen pritisnil Finca Weckmana, inženirja iz Nemčije, na tla. Amerikanec Sheridan je v prostem metanju diska — zalet je poljuben — dosegel izredno daljavo 41.5 m, v grškem metanju — zalet se mora izvršiti v malem kvadratu, ki je širok 2.5 m — ga je prekosil Finca Jaervinen s 35 m. Grk Georgitas je vrgel 6.4 kg težak kamen

20 m daleč, Šved Leming pa švedski ger, neko kopje, 54 m, kar je izredna daljava. Tudi v peterborbi je dobil prvo nagrado neki Šved, Mellander, in sicer je moral tekovati v skoku na daljavo brez zaleta, v metanju diska na grški način, v metanju gera, v teku na 192 m in v rimsko-grški rokoborbi. Hahn iz Amerike je rabil $11\frac{1}{5}$ sekunde za tek na 100 m, Pilgrim iz Amerike pa 53 sekund za 400 m in 2 minuti za 800 m; pri teku na 1500 m se je kot najboljši izkazal Amerikanec Lightbody v 4 minutah in 12 sekundah, na 5 milj (milja = 1609 m) pa Anglež Hawtree v 26 minutah in 12 sekundah. Na Angle-

veče število tudi v skoku na daljavo brez zaleta, namreč 3·3 m. Z zaletom je najdalje skočil Amerikanec Prinstein, 7·2 m; kaj to pomeni, je vsakemu telovadcu jasno, pri nas je 5 m že dosti dober skok. V troskoku je dosegel Irec O'Connor 14·07 m, v skoku s palico na višavo pa Francoz Gonder 3·5 m. To zadnjo vajo so začeli gojiti v zadnjem času tudi pri nas, kar je jako hvalevredno, vaja zahteva hitrost, hladnokrvnost, gibčnost. Sploh moramo gledati na to, da se bomo sčasoma navadili moderne ameriške, angleške in švedske telovadbe, ki je vse kaj drugega in veliko bolj zdrava kakor pa večina tega,

SLIKE IZ BOSNE: PROGLAŠENJE ANEKSIJE NA SELU

škem in v Ameriki, v najnovejšem času tudi drugod, gojijo neko posebno vrsto teka, tek čez staje (Hürdenlaufen); v razdaljah po 9 m postavijo 10 staj, visokih 110 cm, zaleta je 10 m in končno ostane tudi še 10 m, vsa razdalja je 110 m; atlet mora v največji hitrici letati in skakati, po skoku seveda ne sme nič obstati, ampak skočiti brzo čez drugo stajo itd., za vso razdaljo 110 m je rabil Amerikanec Leavitt samo $16\frac{1}{5}$ sekunde. Hoja je pri nekaterih tudi v veliki časti, na Angleškem je nekaj navadnega prehoditi v eni uri 9—11 km; v Atenah je prišel Amerikanec Bonhag čez razdaljo 1·5 km v 7 minutah in 13 sekundah. V skoku na višavo pa niso dosegli l. 1896., Leahy z Angleškega je skočil 1·77 $\frac{1}{2}$ m, brez zaleta pa Amerikanec Ewry Ray 1·56 m; ta je dosegel naj-

kar smatrajo nekateri dandanes za neobhodno potrebno.

Maratonski tek je povzročil vročo borbo med Kanadcem Sherringom in Švedom Svanbergom. Šlo je na daljavo 42 km, Sherring, prvi zmagalec, jih je pretekel v 2 urah, 51 minutah in 21 sekundah. Za ta znameniti tek so se izvršile kar najobširnejše priprave, nepretrgoma so stali vojaki ob cesti iz Maratona v Atene, vsak tekmeč je imel poleg sebe nekoliko častnikov na konjih, bilo je pripravljenih veliko rešilnih postaj. Ob treh popoldan so zapustili tekači Maraton, bilo jih je 51. V stadiju v Atenah so jih nestrpnost pričakovali. Okoli šestih se začujejo različni klici, se ojačijo, se razlegajo po stadiju, vseh oči se obrnejo proti vhodu. Mala, neznatna postava,

vs a v prahu, klobuk sivkaste barve, potisnjen globoko na čelo, z ameriškansko zastavico v roki, se prikaže pri vhodu, spremlja jo princ Juri, ustavi se pred kraljem in se mu pokloni. Sherring, junak zadnjega dne, se smehljaje ozira na vse strani in ne vidi se mu, da je moral v neznosni vročini v največji hitrosti dirjati tri ure. Izročijo mu šopek cvetlic in princ Juri ga spremi iz arene. Zopet pričakovanje, morebiti bo vsaj drugi zmagalec Grk! Zopet razočaranje, za šest minut pozneje se prikaže Šved Svanberg, potem Amerikanec Frank in Šved Törnros, šele peti je Grk. 200.000 ljudi je zasledovalo to tekmovanje.

V časopisu „Bund“, izhajajočem v Bernu, nam neki Švicar, ki pa biva v Atenah, jako prijetno pripoveduje, zakaj se je Grkom pri tej tekmi tako slaba godila. Prvo nagrado je podaril princ Konstantin, veliko srebrno posodo z ročajem. Neki atenski slaščičar je obljubil postreči zmagalcu vsak dan njegovega življenja s skodelico šokolade in neki brivec se je zavezal, obriti ga vsak teden enkrat zastonj in mu vsakikrat podariti stekleničico kolinske vode. Celo neki kmet se je tako navdušil, da je prinesel malo jagnje zmagalcu v dar. Popoldan je bil stadij natlačeno poln, vse je govorilo samo o Kutalakiju, o Grku, kateremu je šlo po mnenju domačinov prvenstvo. Strel iz topa se je začul in častnik na straži je naznanil, da prvi že prihaja. Vse je vstalo in začelo vpiti: „Slava Grški! slava Grški!“ mahali so s klobuki in z modro-belimi zastavicami. Princi, sodniki, sploh vsi, ki so bili v areni, so leteli k vhodu, sprejeti so hoteli Kutalakija, grškega zmagalca. In kdo je prišel? Ne Kutalaki, ampak Kanadec Sherring. Ni možno popisati potrtosti in pobitosti ogromne množice, modro-bele zastavice so romale mirno in tiho zopet nazaj v žepe. Noben moški ni črnil, ženske so jokale. Drugi je bil Šved, tretji Amerikanec, četrti zopet Šved. „Kutalaki je mrtev, Kutalaki si je kaj naredil; sramote ne bo mogel preživeti, sam je tako rekel,“ so zdihovali in tarnali gledalci. Zakaj ga ni bilo? Prejšnji večer se je odpeljalo onih 51 tekmecev v Maraton, tam naj bi se naspali, da bi bili drugo jutro sveži in izpočiti. Vzradoščeni grški kmetje so pa svoje rojake pogostili, da je bilo veselje, jedli in pili so, kar se je dalo. Amerikanci pa, ki so vedno zmerni in ne pijo in ne kadijo, so jedli samo jajčjo jed in pili vodo. Kutalaki je pa še zgodaj zjutraj pojedel celo kokoš in jo tudi primerno zalil. Ob treh popoldan se je tek začel; medpotoma je postalo grškemu junaku slabo, celo kri je baje bljuval in prepeljali so ga v bolnišnico. Sherring pa je bil v kljub temu, da vso noč ni zatisnil očesa, pri vstopu v areno še tako čil in čvrst, da bi bil lahko letel še 10 km. Ko je drugi dan pri razdelitvi nagrad prišel

v areno, ga je sprejelo gromovito ploskanje; jagnjeta ni prinesel seboj, rekel pa je, da ga bo vzel seboj in v Kanadi vzredil. Pravijo tudi, da je rekel kralju: „Rad bi bil drugi in bi bil prvo nagrado prepustil Grku, če bi bil vedel, da je Grkom toliko na maratonskem darilu, v Ameriki sem dobil že tako dosti daril . . .“

V Ameriki so čakale Sherringa velike časti, zdi se nam, kakor bi prišli nazaj v staro Grecijo. Mestni svet v Hamiltonu (Kanada) mu je podaril v priznanje njegove zmage 2500 frankov in ravnolotliko vlada provincije Ontario. Drugi občudovalci so mu darovali tudi po več tisoč frankov, prijatelji pa veliko posestvo s hišo; to je bila v njegovem življenju velika izprememba, kajti preje je bil zavirač pri grand-trunk-železnici. Največje priznanje mu je pa izkazala vlada kanadska, nastavila ga je za nadzornika z letno plačo 3200 frankov. Vidimo torej, da je v Ameriki jako prijetno biti izvrsten atlet; nasprotno je posebno veliko, če se spomnimo na najstarejšega Sherringovega prednika, onega grškega vojaka, ki je prvi letel iz Maratona v Atene in ki ga ni čakalo drugo plačilo kakor smrt, ker se je na trgu mrtev zgrudil na tla.

Ne sicer z denarjem, pač pa sicer odlikovani so bili tudi avstrijski zmagalci: Predsednik avstrijskega osrednjega odbora za olimpske igre, grof Wilczek, jih je predstavil nadvojvodu Rainerju, ki se je jako laskavo izrazil o njih in o športu sploh, kateremu je on poseben pokrovitelj. Zmagalci so bili: Steinbach v dviganju z eno roko, ki se je vršilo drugi dan po že opisanem dviganju z obema rokama, Watzl v rokoborbi lahkih tekmecev in gimnazijec Oton Scheff v plavanju na 400 m. Scheff nam opisuje svojo zmago jako zanimivo v dunajski „Allgemeine Sportzeitung“: Malo imam povedati o plavanju na razdaljo ene milje.¹ Valovi so bili tako visoki in močni, da sem komaj zmagoval, zlasti še, ker nisem navajen plavati v morju. Prišel sem zato tretji do cilja. Do pol milje, kjer smo se obrnili, sem bil vedno tik za Angležem Jarvisom; ko smo plavali nazaj, sem zšel v stran, sicer bi bil najbrže drugi, ker sem že prej čutil, da bi lahko plaval mimo Jarvisa in ga pustil za seboj. Prvi je bil Anglež Taylor. Akoravno sem bil samo tretji, mi to ni popolnoma nič vzelo poguma, saj sem bil videl, da so slavni Angleži z Amerikanci in Avstralci vred komaj boljši nego jaz in da se mi morebiti posreči doseči pri plavanju na 400 m drug rezultat, zlasti če bo morje le malo bolj mirno. Znameniti dan je prišel. Morje ni bilo tako razburkano kakor zadnjič, to mi je dalo novega po-

¹ To je morska milja, 1852 m, ne zamenjati s prej omenjeno angleško miljo na suhem, 1609 m.

guma. Da sem bil nekaj razburjen, ni čudno, saj to ni bila navadna avstrijska tekma, to je bila tekma za mojstrstvo sveta v navzočnosti tisoč in tisoč domačinov in tujcev. Bil sem edini Dunajčan, vsi drugi so jo popihali, imel sem svetovnoznane imenitne plavače za nasprotnike, Taylora, Jarvisa, Healyja in Radmilovića. Začeli smo plavati ob nekem drogu, vsled pomote sem bil predzadnji v vodi. Koncem prvih 50 m je bila vrsta sledeča: Taylor, Healy, Jarvis, Radmilović, jaz. Potem sem pričel polagoma s hitrejšimi udarci, splaval sem mimo Radmilovića, Healyja in tudi mimo Jarvisa, pri 150 m sem bil že drugi in samo kakih 10 m za Taylorom. Sedaj je bilo treba napeti vse moči, moral sem na vsak način dohiteti Taylora, nisem smel dalje čakati. A le počasi se je zmanjševala razdalja med nama, včasih sem že skoro obupal, a vendar sem mu bil pri 250 m že vstric. 50—70 m se je vzdržal Taylor še na moji strani, a naenkrat sem ga prehitel in plaval dalje, kar se je dalo; naenkrat mi zagluši mokra moja ušesa gromovito ploskanje, ploskali so meni, ki sem priplaval prvi skozi cilj, Taylor komaj dober meter za menoj. Pozneje je baje rekel: „Vedel sem že naprej, da bo tako prišlo.“

Z maratonskim tekom so se končale olimpske igre v Atenah, svet se ni mogel načuditi, uspele so nad vse imenitno, prisostvovalo je vedno 50.000—200.000 gledalcev; kaj bodo nudile šele igre v Londonu!

Že koncem leta 1906. se je sestavil v Londonu odbor za olimpske igre, ki so se imele vršiti l. 1908.! Pokrovitelj odbora je bil kralj Edvard, predsednik pa lord Desborough. Že takrat so določili, kakšen naj bo londonski stadij; seveda ni mogel biti iz penteliškega marmorja kakor stari panatenejski amfi-

teater, ki ga je dal postaviti Herod Atik, a odmerili so mu mnogo večji prostor, 40 akrov, oziroma 162.000 kvadratnih metrov, gledalcev je bilo naenkrat lahko v njem 367.000, sedemkrat več nego v stari Olimpiji. Vse naj bi stalo na železnih stebrih in bilo izredno močno, ker morebitna katastrofa bi bila nepopisna. Za zunanje dirkališče naj bi služila 536 m dolga arena, notranji prostor je bil namenjen atletičnim igram, torej metanja diska, kopja, skakanju itd. Poleg tega je obsegal ta del tudi obširno plavalnišče, dolgo 110 jardov¹, globoko 3·6 m, široko 15·2 m. Pozneje so izvršili nekatere izpremembe v prvotnem načrtu, število sedežev so znižali na 32 vrst, za 100.000 gledalcev, okoli navadne arene so napravili še kolesarsko dirkališče, dolgo 574 m in široko 11 m; okoliinokoli so postavili več vrst stebrov in jih okrasili s stolpiči; vsa naprava je bila tako okusna in obenem tako ogromna, da so se pred Angleži lahko skrili vsi, ki so dotedaj te igre priredili, Grki, Francozi in Amerikanci.

Kakšno zanimanje je bilo povsod po svetu za londonske tekme, vidimo iz par podatkov. Francoska zbornica je dovolila udeležencem podporo 50.000 frankov, medtem 8000 za streljanje, 8000 za gimnastiko, 15.000 za atletiko itd., Amerika je poslala 176 najboljših atletov, Avstralija 17, Belgija 69, Češka 32, Kanada 58, mala Danska 72, Nemčija samo 94, a Angleška 513, celo Finska 30, Francoska 219, Grška 20, Holandija 120, Avstrija 32 — jako malo število —, a Švedska 169, Južna Afrika 19, Ogrji jako veliko, 154, vseh skupaj jih je bilo okoli 2500.

(Dalje.)

¹ Jard = 0·914 m.

Potnik.

Zložil G. Koritnik.

Sam blodim po temni cesti,
zunaj je tema in mraz —
kam bi stopil, kje ogrel bi
roke mrzle in obraz?

Doma nimam, pečke tople,
dobrih, vsmiljenih ljudi,
več nobene na tem svetu
ne poznajo me oči ...

Škriplje sneg in jaz potujem,
nem k neznanim ciljem spem —
ali se zgubim v samoti,
ali rešim — sam ne vem ...

Olimpske igre nekdanj in sedaj.

Spisal dr. Vinko Šarabon.

(Dalje.)

III. Igre v Londonu 1908.

Kakor vse take velikanske priredbe zahtevale so seveda tudi igre v Londonu velikih denarnih žrtev; tu vidimo, kaj zmorejo Angleži. Prostor za igre je dobil odbor zastoj, in sicer mu ga je preskrbela direkcija francosko-britiške razstave, ki je bila takoj zraven, zahtevala je pa zato tri četrtine dohodkov, ena naj bi ostala odboru. A to je bilo premalo. Lord Desborough, glavni prireditelj, je priobčil v časopisu „Daily Mail“ članek, v katerem poziva občinstvo, naj se odzove z večjimi ali manjšimi zneski, da bo mogel veliki angleški narod dostojno sprejeti 2000 zastopnikov tujih držav. Uspeh je bil neverjeten, v enem tednu so nabrali 300.000 kron, dosti, da so smeli igre pričeti, vsaj po mnenju Angležev. Časnikarjev je bilo tu vse polno, pod kraljevo ložo so imeli nakazanih 113 sedežev, vrh tega pa tudi prostor ob cilju. Arena je bila že pred 13. julijem, prvim dnevom iger, polna atletov, ki so se vadili, Amerikancev, Angležev in drugih, zlasti tudi Ogrov. Ob vhodu je plapolalo dvaindvajset zastav; iz toliko dežel so bili zbrani tekmeči. Dvanajstega julija je bila velika pojedina pri lordu Desborough, povabil je 400 časnikarjev in atletov. V pozdravu je omenil tudi, da so igre velikega kulturno-historičnega pomena, ker zbirajo v nekrvavem boju vse narode, ker se ti tukaj spoznavajo in se začno uvaževati in ceniti in zaneso te ideje med svojce po širnem svetu.

Škoda je bilo le, da je bil trinajsti julij deževen; kljub temu se je zbralo mnogo gledalcev v stadiju. Okoli štirih popoldan je prišel kralj in princ waleski, prestolonaslednik švedski, vojvoda Connaught itd. Atleti so se prikazali pri vhodu, lord Desborough je dal znamenje, zastave so se povesele, kralj je izpregovoril: Igre se prično. Posamezne skupine so se uvrstile po alfabetu, Avstrija je bila torej prva, in so korakale vsaka v svoji narodni noši mimo kraljeve lože ter se mu poklonile.

Izmed tekem prvega dne omenimo tek na daljavo 1500 m. Par mesecev pred igrani je porabil Anglež Wilson za to daljavo 4 minute, in vsi so mislili, da bo tudi sedaj prvi. Še 200 m pred ciljem je bil Amerikanec Loney prvi, Wilson drugi in Amerikanec Sheppard tretji, a naenkrat se je položaj

premenil: komaj devet metrov pred ciljem je Sheppard prvi in Wilson drugi, Loney je bil že ostal zadaj, in končni zmagalec je bil Sheppard v štirih minutah in štirih sekundah. Sheppard je visok 1'65 m, Wilson 1'63 m.

Drugi dan, 14. julija, je predirkal Anglež Kingsbury dvajset kilometrov v 34 minutah in 13 sekundah, Anglež Larner je prehodil 3500 m v 15¹/₂ minutah in Amerikanec Flannagan je vrgel 7'25 kg težko kladivo 52 m daleč. Metanje kladiva je jako stara navada na Škotskem. Metalno kladivo z držajem vred je težko 7'25 kg, dolgo 1'22 m. Zavihteti se mora večkrat okoli glave in spustiti o pravem času; namesto takozvanega kladiva in držaja rabijo sedaj večinoma polkroglo in železno vrvico. Metanje kladiva je izredno naporno, samo najmočnejši atleti ga morejo izvajati z večjim uspehom, sicer pa skoro nobena vaja ne vpliva tako vsestransko na izvežbanje mišic kakor ravno ta, saj moramo izvesti več najkrepkejših in najhitrejših kretenj v malem krogu s premerom 2'13 m! Flannagan je pozneje v svoji domovini Ameriki dosegel celo 58 m!

Igre so trajale 14. julija do petih popoldne, in zvečer ob šestih so bili prvi zmagalci v posameznih skupinah že natančno opisani v časopisu „Evening News“, po naše „Večerne Novice“. Nekateri športni listi so imeli v stadiju naenkratno po šest do sedem poročevalcev: že samo to je dokaz, kolike važnosti je Angležem vzgoja telesa!

Tretji dan, 15. julija, so pričeli z metanjem kopja; najboljši je bil Šved Lemming, vrgel je kopje 54'5 m daleč. Vseh tekmecev je bilo trinideset. Pri tej vaji moramo prijeti kopje na spodnjem koncu; lahko pa ga primemo tudi drugače, najraje seveda v sredi, kar je nekoliko lažje. Lemming pa drži kopje sploh vedno v sredi in zato je bil seveda tudi v tej vaji prvi, dosegel je zopet okoli 55 m. — Ta dan so med drugim tudi dirkali na kolesu v daljavi 604 m, prvi je bil Anglež Johnson v 59 sekundah.

Metanje uteži in diska se je vršilo 16. julija. Utež je težka približno 25 kg, ima podobo krogle, držaj s kroglo vred ne sme biti daljši kot 40¹/₂ cm metati moramo iz kroga s premerom 2'13 m. Okrog je zarisana črta, katere atlet ne sme prekoračiti. Amerikanci so vrgli kroglo 12 m daleč. O metanju diska smo že govorili; pri prosti vaji, torej s po-

Ijubnim zaletom, je vrgel Amerikanec M. J. Sheridan 2 kg težki disk 41 m daleč, drugi je bil zopet Amerikanec, Giffin, 50·7 m, tretji tudi Amerikanec, Horr, 39·4 m, šele potem so sledili Evropejci. Pri grškem metanju iz kroga 2·13 m je istotako dobil prvo darilo Sheridan z 38 m. Kakor pri metanju kopja je tudi pri metanju uteži in diska oviralo tek-

Taylor in Scheff, v Londonu sta tekmovala poleg drugih tudi še šestnajstletni Avstrelac Baurepaire in Anglež Foster. Taylor in Baurepaire plavata začetkoma vstric, tik za njima Scheff, pri 100 m jima je vstric, do 150 m plavata s Taylorom skupaj, Avstrelac je malo za njima, pri 200 m je Taylor prvi v 2 minutah in 35 sekundah, 2 sekundi za njim je Scheff. Sedaj pa

začne Baurepaire plavati na vso moč, dohiti Scheffa, a Tayloru ne more do živega: Taylor je zmagal v petih minutah in 37 sekundah, drugi je Baurepaire v 5 minutah in 44 sekundah, tretji Scheff v 5 minutah in 46 sekundah. Scheff je protestiral, češ da se je zadel ob Avstralca, a njegovega ugovora niso upoštevali.

Ta dan so objavili tudi rezultate orodne telovadbe, ki se je vršila pretečene dni, in sicer v sedmih skupinah: vaje za moč in kolebne vaje na drogu, istotako na rimskih krogih, dalje vaje na bradlji, konju in plezanje na vrvi. Udeležili so se telovadbe Švedi, Norvežani, Finci, Danci, Francozi, Nemci, Italijani, Holandci in Angleži. Telovadci so bili seveda samo oni, ki so si jih posamezni odbori izbrali izmed najboljših. Dvajset je bilo odlikovanih, prvih pet je bilo sledečih: Braglia iz Italije, 317 točk; Anglež Tysall, 312 točk; Francoz Segurra, 297 točk; Nemeč Steuernagel, 273, in Nemeč Wolf, 267 točk; potem vidimo samo Francoze in Angleže, šele trinajsti je zopet Nemeč, potem z dvema izjemama nanovo Angleži in Francozi. Še zadnji izmed dvajsetih, Francoz Castiglione, je dosegel 227 točk.

Ko so pozneje telovadili tudi v vrstah, je največ pozornosti vzbudila danska ženska vrsta; odlikovala se je v prostih vajah kakor v onih na orodju. Angleži se za to telovadbo niso dosti zanimali in so izvajali točke zelo malomarno, Amerikanci pri

svojem razvitem športu pa sploh k orodni telovadbi nastopili niso. Prvo darilo so dobili Švedi, drugo Norvežani, potem so sledili Finci, Danci, Francozi, Italijani, Holandci in Angleži.

S hojo na 16 km se je začel program 17. julija; Anglež Larner jih je prehodil v 1 uri in 16 minutah: torej toliko kolikor iz Tržiča v Kranj!

VELIKI OLTAR SV. PRIMOŽA: POGLED PROTI VZHODU

mece mokro vreme, niso mogli dosti trdno stopiti, noga je večkrat izpodrsnila, in zato se Evropejci, ki tega niso bili navajeni, niso tako odlikovali kakor Amerikanci, ki se vadijo ob vsakem vremenu, da so kos vsem situacijam.

Z velikanskim zanimanjem so sledili gledalci plavanju na 400 m. Dva tekmeča sta nam že znana,

Nato so vlekli vrv; v sredi potegnejo črto po tleh in vrsta je premagana, ako mora črto prestopiti. Na vsaki strani vleče osem mož. Oglasili so se bili Grki, Nemci, Amerikanci, Švedi in Angleži, zadnji s tremi vrstami. Grkov in Nemcev ni bilo k igram, Švede so Angleži takoj premagali in tudi Amerikancem se ni godilo nič bolje, akoravno so postavili v vrsto najboljše svoje atiete, M. J. Sheridana, Flannagana, Gratha, Rosa, Dearborna, Talbota, Coa in Horra. Videlo se je, da Amerikanci tukaj niso doma. Njihova pozicija ni bila dobra, niso se znali zakopati takorekoč v tla, moč nog je prišla premalo v poštev; Angleži so v tej stroki pravi mojstri, pri borbi so ležali skoro vznak in izrabili na ta način vso moč. Vsi brez izjeme so bili približno dva metra

polnjeni z vodo, in ograje različne visokosti. Tekoč mora biti jako dobro izvežban, mora znati štediti s svojo močjo in ne gledati na lepoto skokov, temveč samo na to, kako bo hitreje premagal to in ono zapreko. Tako nekateri bolj plitve jarke kar hitro prebredo, ker bi se po skoku morali kolikor toliko ustaviti in tako izgubiti dragoceni čas. Akoravno je bila pot dolga čez tri kilometre in so se ovire kar grmadile, je bil vendar Anglež Russell že v 10 minutah in 48 sekundah na koncu.

Sledil je tek na pet angleških milj = 8.045 km. Zmaga se je imela odločiti med Angležema Voightom in Owenom, Švedom Svanbergom in Afrikancem Hefferonom. Po prvi miljji je bil na čelu Svanberg, po drugi Hefferon, istotako po tretji, pri četrti Svan-

SV. PRIMOŽ: SV TRIJE KRALJI

visoki, čez 100 kg težki, poleg tega pa izvrstno izvežbani; ni čuda, da jim ni bil nihče kos.

Na hrbtu je preplaval 100 m Nемеc Bieberstein v 1 minuti in 25 sekundah, drugi je bil Danec Dam, eno sekundo pozneje.

Ker v kljub razvitemu športnemu čutu Angležev obisk do 18. julija ni bil tak kakor so pričakovali, so cene znižali na polovico, in res se je nabralo okrog 50.000 gledalcev, akoravno se je vreme držalo zelo čemerno in kislo. Prišla sta tudi kraljica in švedski prestolonaslednik. Vsak večer dosedaj je bila pri tem ali onem velikanska pojedina, prireditelji so tekmovali, kdo bo gostom bolj postregel.

18. julija je bil najprvo tek z zaprekami na 3200 m (Hindernislaufen). Tekališče je navadno ravno, poraslo s travo, zapreke tvorijo nešteti jarki, na-

berg; Voight je letel do tedaj nekako na poizkušnjo, tu pa pospešil korake in bil koncem pete milje petdeset metrov pred Owenom, tretji je bil Svanberg, četrti Hefferon. Voight je porabil samo 25 minut in 11 sekund.

Jako zanimiva točka je bila sedaj na vrsti: dirkanje na kolesu. Najprvo je šlo na 5 km in je zmagal Anglež Ben Jones v 8 minutah in 36 sekundah, primerno slab čas proti rekordu 7 minut in 46 sekund. Pri dirkanju na 100 km je razburjenje seveda rastlo, posebno če se je komu kaj pokvarilo na kolesu in je vseeno tekmece dohitel na drugem; naravnost pa glušče je bilo ploskanje, vrišč in vik, če je bil ta junak Anglež. In Anglež je dirko tudi dobil, C. Bartett, v 2 urah in približno 42 minutah, Francoz Denny je bil samo za širino enega kolesa za njim.

Streljali so ta dan tudi na lok; gospodična Le-wall z Angleškega je dosegla 688 točk, Viljem Dod tudi z Angleškega pa 815.

V nedeljo, 10. julija, ni bilo iger, pričele so se zopet v ponedeljek. Najprvo se je odločilo prvenstvo v plavanju na 100 m; najboljša plavača na to razdaljo sta bila Amerikanec Daniels in Oger Zoltan Halmay. Gledati sta morala posebno na to, da nista zašla preveč na levo ali na desno, ker s tem se izgubi seveda mnogo časa. Do 75 m je bil Halmay prvi, a kmalu mu je bil Daniels vstric in je zmagal v eni minuti in pol sekunde.

SV. PRIMOŽ: POGLED PROTI KORU

V streljanju na lok za goste se je odlikoval posebno Francoz Crisot.

Ta dan kakor tudi ostale dni je bilo vse polno prediger, Nemci jim pravijo: Vorlauf. Ker je bilo število tekmecev tako velikansko, seveda niso mogli vsi naenkrat nastopiti in v predigrah so izločili tega in onega, tako da so ostali nazadnje res le najboljši. Pa tudi Angleži se pri teh predigrah baje niso obnašali popolnoma nepristransko in Amerikanci so jim to hudo zamerili. Recimo, da imamo 48 tekmecev za tek na to ali to razdaljo; po srečkanju bi morali teči štirje in štirje skupaj, torej dvanajstkrat, in teh dvanajst zmagalcev v posameznih vrstah tekmuje potem za prvenstvo. Lahko se pa zgodi, da je srečkanje nepravilno, da pridejo na primer takoj v prvi

skupini štirje najboljši tekači skupaj; eden je seveda prvi, drugi trije so pa morda boljše nego drugi zmagalec pri končni odločitvi in vendar ne pridejo tukaj popolnoma nič v poštev. In tega so Amerikanci dolžili Angleže, pa po krivici. Sploh so se Amerikanci obnašali jako samozavestno; če je eden njih zmagal tudi v najmanjši pripravljalni tekmi, že so kričali na vse pretege, ga vzdignili na rame in ga nosili po stadiju okoli; če je pa zmagal v odločitvi, je bil pa hrup in vrišč nepopisen. Nekateri hudomušneži so hoteli dokazovati, da to kričanje ni toliko izraz veselja kakor pa poizkus jeziti Angleže; slednji so to tudi čutili in če je kdo izmed njih zmagal, se je stadij kar tresel vsled gromovitega vpitja.

Ta dan so začeli s skokom. Omenili smo že, da praktični športni narodi pri tem ne rabijo deske, kar je edino prav. Naravnost neverjetno se nam zdi, ako čitamo, kake višine in dolžine dosežejo nekateri v tej vaji. Tu je vse zedinjeno: največja moč mišic, pridna priprava, nepopisna gibčnost, energija in moč volje in najboljši je tisti, ki vse te vrline v pravem trenutku združi. Kako bi sicer mogli si predstavljati skok Angleža Bakerja, ki je že l. 1900. brez deske skočil 2·02 m visoko, ali pa skok Darbyja, ki je brez zaleta dosegel višino 183 cm in istotako brez zaleta daljavo 372 cm!

V Londonu so se odlikovali v skoku zlasti Amerikanci in Angleži; pri vsakem atletu je bil opazovati poseben način zaleta in odskoka. Pri skoku na višino zadostuje zalet petnajst do dvajset korakov, odskočiti moramo pri polovici višine, torej če skočimo 1·5 m visoko, pri oddalji 75 cm od stojala; so pa tudi atleti, ki se stojalu še bolj približajo, tako zmagalec v Londonu, Amerikanec Porter; ta je dosegel 1·91 m, sledili so mu Anglež Leahy, Oger Somodi in Francoz André, ki so vsi trije skočili 1·88 m visoko! Potem so prišli zopet trije Amerikanci s 1·85 do 1·83 m! Začeli so skakati pri 1·6 m, torej pri številu, katerega pri nas sploh malokdo doseže. Pri skoku na višino brez zaleta je bil prvi Amerikanec Ray Ewry s 1·575 m! Samo dva centimetra manj sta skočila Grk Tsiclitiras in Amerikanec Biller, ta skok je posebnost nekaterih dežel, zlasti Amerike. Ewry je izredno usposobljen za skok brez zaleta, bodisi na višino ali v daljavo, bil je vselej prvi, v Atenah, St. Louisu in v Parizu, sedaj pa v Londonu.

Istotako je posebnost nekaterih dežel skok na daljavo brez zaleta, in tudi tu je bil Ewry prvi s 3·33 m! Tsiclitiras mu je sledil s 3·23 m, temu pa Amerikanca Sheridan in Biller s 3·22 m! Z izrednim zanimanjem so sledili gledalci skoku na daljavo z zaletom; ta vaja zahteva dolgoletno skrbno vežbanje in zopet vidimo večinoma le Amerikance in Angleže, ki imajo zmisel zato in ki po dolgotrajni, vse ma-

lenkosti in pripomočke vpoštevajoči vaji pridejo tudi do rezultatov, ki jih smatramo za nemogoče in o katerih so pri nas na kontinentu res dolgo časa dvomili, dokler niso prišli Angleži in pokazali, kaj zmore pridnost, vztrajnost in ljubezen do telesne vzgoje. Nam neverjetne daljave so dosegli nekateri atleti v Londonu, Nemec Weinstein je bil s skokom 6 m in 70 cm šele šesti! Z nenavadno hitrim in močnim zaletom na 30 m!! je skočil Amerikanec Irons sedem metrov in pol, Amerikanec Kelly 7·09 m in Kanadec Bricker, torej zopet Amerikanec, 7·08 m!! Kaj pomenijo te izredno velike številke, ve ceniti le oni, ki se je sploh kdaj vadil v tem.

V istem času kakor ta vaja se je vršila tekma v teku na daljavo 800 m. Šestdeset se jih je bilo oglasilo, a le osem jih je ostalo za odločilni boj, vse druge so bili izločili pri posameznih pripravljavnih tekih. Najboljši tekač je bil brezdvoma Amerikanec Sheppard, brez vidnega truda je bil po najhitrejšem diru že v 1 minuti in 53 sekundah na cilju; hud boj se je razvil pa za drugo in tretje mesto med Italijanom Langhijem in Nemcem Braunom, odločilo se je za Italijana, ki je pritekel poldrugo sekundo za Sheppardom do sodnika, samo slabo sekundo pred Braunom. Sheppard je bil tudi zmagalet v teku na 1500 metrov v času štirih minut in štirih sekund, kakor smo že omenili.

Po dolgem času zopet je bilo solnce tako prijazno, da je obsipalo areno s svojimi žarki, 22. julij je ostal vsem v prijaznem spominu. Okoli 40.000 vstopnic se je razprodalo, tudi kraljica je bila v stadiju, od začetka iger že tretjič. Najzanimivejše ta dan so bile tekme v teku čez staje na daljavo 400 in 110 m in navadni tek na 100 m. Povedali smo že, da postavimo pri prvi vaji v razdalji 100 m deset staj, visokih 1·06 m, na ta način, da so oddaljene druga od druge 9·14 m. Akoravno je višina določena na 1·06 m, je vendar dejanski manjša, ker sestoji zgornji del navadno iz tankih vejic. Pri teku na 400 m je razdalja med posameznimi stajami seveda razmerno večja. Angleški atleti so v tej vaji res pravi mojstri, z največjo lahkoto pretečejo 110 m v šestnajst do osemnajst sekundah. Seveda pri tem ne smejo gledati na to, da bi vsako stajo pravilno preskočili, glavno jim je izurjenost v nekem posebnem teku, takozvanem trokoraku. Pri tem staje takorekoč prekoračijo in uredijo korake tako natančno, da se dotaknejo tal med dvema stajama samo štirikrat. Dolga vaja in velika moč v nogah je potrebna, ker odskočijo samo z eno nogo in pridejo na tla zopet samo z eno, da se takrat nič ne ustavijo, ampak nadaljujejo svoj tek. Teči morajo vedno naravnost. Kdor tega ni videl, tudi ne more verjeti, kaj zmore dolgoleten trud. In kar so videli gostje

ta dan, to je presegalo celo pričakovanje Angležev, sicer tako razvajenih v športu in navajenih na sijajne rezultate. Štirje Amerikanci so bili z neverjetno hitrostjo preskočili, oziroma v diru prekoračili že osem staj, drug vštric drugega, tu šine kakor strela Smithson (Amerikanec) iz vrste, preleti zadnjih petnajst metrov kakor puščica in se postavi pri sodniku petnajst sekund! po začetku teka. Po mnenju vseh izvedencev je to brez primere. Takoj za njim vidimo ostale tri Amerikance, Garrelsa, Shawa in Rauda. Nepopisen vrišč pri Amerikancih, zopet so prvi!

Ni pa ostalo pri tej zmagi, tudi v teku na 400 m (čez staje) so si priborili lavorov venec. Ponos njihov

SV. PRIMOŽ: FRESKA PRI STRANSKEM OLTARJU NA SEVERNI STRANI

je bil Bacon, ki je premeril dolgo pot v petinpetdesetih sekundah, samo poldrugo sekundo za njim pa je priletel skozi cilj Hillmann, zopet Amerikanec.

Angleži so bili zopet zelo poparjeni, najnevarnejši njihovi tekmeci so si priborili zmago za zmago. A tudi njim je ta dan sijalo solnce sreče in uspeha. Južnoafrikanški poročnik Walker je bil prvi v teku na 100 m v 10 in $\frac{4}{5}$ sekunde, samo štirje tekmeci so bili, R. Walker iz Južne Afrike, Rector iz severoameriških Združenih držav, Cartmell tudi odtam in R. Kerr iz Kanade. Ko je počil samokres, je bil Walker takoj prvi, a pri petdesetem metru ga je dohitel Rector, za njim sta bila druga dva, a samo za par centimetrov; komaj polovica pota je bila še pred njimi, a vkljub temu se posreči Walkerju dohiteti

Rectorja in ga potisniti na drugo mesto, tretji je Kerr, četrti Cartmell. Kar je sedaj sledilo, ni mogoče popisati, Angleži so bili kakor obsedeni, gledalci so skočili čez ograje, vsak je hitel k zmagalcu, ga hotel poljubiti, mu stisniti roko ali vsaj dotekniti se ga, vzdignili so ga na rame in nosili po stadiju, iz tisoč in tisoč grl mu je donela slava, še pol ure potem so se čuli vzkliki občudovanja in zadoščenja. Peljali so ga v dvorno ložo in predstavili lordu Desboroughu. Ta izraz veselja pa seveda ni veljal samo Walkerju, ampak tudi Amerikancem, ki se kar nič

SV. PRIMOŽ: VELIKI ALTAR

niso mogli sprijazniti z mislijo, da njihov ljubljenec Rector ni bil prvi.

Prihodnji dan so pričeli s tekom na 200 m. Takoj v začetku si je zagotovil Kanadec Kerr prvo mesto, in ko so se pri sto metrih obrnili, je bil že za meter pred drugimi, a razdalja se je zmanjševala in ko je po $22\frac{2}{5}$ sekunde prišel do cilja, sta bila Amerikanca Cloughen in Cartmell komaj za širino roke za njim, četrti je bil Anglež Hawkins.

Do burnih prizorov je prišlo pri teku na 400 m. Tekmovali so zopet samo štirje, ker so bili druge že izločili, in sicer Anglež Halswell, poročnik v angleški armadi, ameriški črnc Taylor in dva druga Amerikanca, Carpenter in Robbins. Ko bi ne bilo Halswella, bi bili Amerikanci med seboj in zmaga bi bila torej na vsak način na njihovi strani, treba

je bilo torej Halswella tako ali tako zadržati. Do polovice je šlo vse pravilno, ko se je pa tu Halswell hotel obrniti, sta se bela Amerikanca hitro združila in mu hotela zapreti pot, seveda tako hitro in navidezno neopaženo, da niso gledalci nič vedeli o tem; a tu so se pokazali Angleški sodniki kot pravi veščaki, takoj so prerezali nit na koncu tekašča in s tem povedali, da postopanje Amerikancev, zlasti Carpenterja, ni korektno. Spominjajo nas v tem na stare nad vse pravične helanodike. Carpenter se za to ni zmenil, temveč tekel dalje in prišel prvi do cilja, a njegove zmage niso pripoznali, temveč določili na drugi dan novo tekmo. Amerikanci pa k tej tekmi niso nastopili in tako je bil Halswell sam, zinaga torej angleška. Pretekel je to razdaljo v 50 sekundah, a dosegli so bili že preje in tudi on sam boljši rezultat, 48 sekund. Halswell je znan kot jako dostojen, korekten atlet, ki se ni nikdar pregrešil proti športnim predpisom. Kako pravilno so Angleži postopali in koliko jim je bilo na tem, da si ohranijo ime nepristranskih sodnikov, nam priča dejstvo, da so dali takoj po teku vtiske stopinj tekmujočih atletov fotografirati in ponatisniti v časopisih! Taylor se je edini izmed Amerikancev skrbno ogibal vsakega nepravilnega postopanja, a drugi dan ni tekmoval iz kolegialnosti. Kmalu potem je ta vobče priljubljeni črnc, dijak pensilvanskega vseučilišča, umrl v svoji domovini na tifusu.

Sledilo je metanje $7\cdot23$ kg težke krogle iz kroga 2·13 m. Do najnovejšega časa so smatrali metanje te „lahke“ krogle na kontinentu za čisto navadno vajo, pri kateri odločuje samo telesna moč, in so dosegli zato tudi jako neznatne mere. A kmalu je prišla zavest, da je treba dolgotrajne vežbe, preudarka, energije; zgled so dali zopet Angleži in Amerikanci. Do viška dovršenosti je prišel v tej vaji Amerikanec Ralph Rose, dijak vseučilišča v Čikagu, star 25 let. Njegova postava je izredno visoka in močna; zna pa svojo moč tudi izkoristiti in osredotočiti vso energijo in pričujočnost duha na določeni trenutek. Kakor iz jekla izklesan stoji na robu kroga, nič se ne gane v gigantičnem telesu, obraz izraža najvišjo moč volje in mišic, sedaj se nagne telo nekoliko nazaj, sledi par natanko preračunjenih skokov do oboda kroga in v velikem loku zleti krogla skozi zrak 14 do 16 metrov daleč! Celo Amerikanci se ne morejo načuditi!

Pri plavanju na 1500 m so se kosali Avstralec Beaurepaire, Avstrijec Scheff in Angleža Taylor in Battersby. Ker je Scheffu prišlo slabo, je moral opustiti tekmo in prepustiti zmago drugim; nekoliko časa je bil Battersby prvi, a pri 1300 m ga je dohitel Taylor in prišel prvi do konca v 22 minutah in 48 sekundah.

Pri plavanju štafet ali moštva — na vsaki strani plavajo štirje, vsak 200 *m* — so Angleži dobili prvenstvo pred Ogrji in Amerikanci.

Jako zanimivo je bilo tekaške moštva na razdaljo 1600 *m*. Vsaka narodnost izbere štiri najboljše tekače, ti tekmujejo toliko časa, da ostanejo samo še tri štafete, torej dvanajst mož. Prva dva morata teči vsak 200 *m*, tretji 400 *m* in četrti 800 *m*, to zato, da lahko vsaka partija izbere svoje najboljše specialiste za vsakokratno razdaljo. Ko priteče prvi do cilja, mora njegov drug kar najhitreje tek nadaljevati in tako naprej, minute potem seštejejo. Ostali so od vseh narodnosti za ta tek samo še Ogrji, Amerikanci in Nemci. Da proti Amerikancem ni mogoče nič opraviti, so vsi vedeli in res so bili ti prvi, v 3 minutah in 30 sekundah; imeli so pa tudi izvrstno moštvo, Cartmalla in Hamiltona za 200 *m*, Taylora (čr-neca) za 400 *m* in Shepparda za 800 *m*, nam že znane osebe. Hud boj se je bil pa za drugi prostor; že so Ogrji mislili, da je zmaga njihova, ko se je zadnji njihov tekač, Bodor, pri poslednjih metrih obrnil in dal tako Nemcu Braunu priliko prehiteti ga. Samo za dva centimetra je šlo!

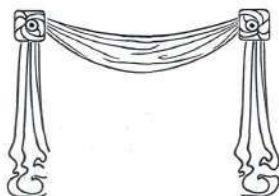
Na vrsto je prišel troskok, borba je bila vroča. Vse se je čudilo, da je bil Irons, zmagalec v skoku na daljavo, tukaj šele dvanajsti; videl je, da mu prvi velikanski skok ne more pripomoči do zmage, da je tudi tukaj treba težavne, vztrajne vežbe. Vse je prekosil Anglež Ahearne s 14·92 *m*, Kanadec Gar-

fieldt Mc Donald je dosegel nekaj manj, 14·77 *m*, takoj za njim je bil Norvežan Larzen s 14·41 *m*; sledili so potem po vrsti: Amerikanec, Kanadec, dva Amerikanca, Norvežan, Južni Afrikanec, Grk, dva Amerikanca, Sheridan in Irons.

(Konec.)

MESTNA HIŠA V BRUSLJU

Olimpske igre nekdanj in sedaj.

Spisal dr. Vinko Šarabon.

(Konec.)

Na vrsto je prišla rokoborba. Mnogo so v zadnjem času pisali o tem; nekateri jo hvalijo, drugi grajajo. Res da včasih nastop in obnašanje borilcev ni tako kakor bi ga mi zahtevali, a to vendar ne more veljati o športu kot takem. Pravijo, da rokoborci goljufajo, da so se že vnaprej dogovorili itd. Pameten človek se mora vprašati, zakaj naj bi, recimo, borilec svetovnega imena goljufal? Četudi bi se dal enkrat vreči proti še tako veliki odškodnini, bi to njegovemu imenu pri podjetnikih in pri publiku toliko škodovalo, da izguba še v primeri ni s ponujeno vsoto. Ljudem niso vseč neodločeni boji. Naj gre enkrat kdo sam tja in naj poizkusi, kaj se pravi boriti se pol ure in več! Drugi zahteva, naj se borijo z večjo vnemo, bolj temperamentno. Ali naj si polomijo roke in noge, da bi zopet nekateri vpili, da je to sirovost, da so to igre v starih rimskih arenah? Vsak je lahko bolan, samo rokoborec ne, pri njem je vse samo simuliranje, pretveza; lahko bi se boril, samo dogovorjeno je, da se ne bo; naj ga zadene še taka nesreča, boriti se mora in zmagati mora, saj je za to tukaj.

Očitajl so rokoborcem, da so sirovi. To je seveda prazno. Božati se gotovo ne morejo in če v hudi borbi ta ali oni malo krepkeje prime, to še ni sirovost; ravno najboljši borilci, Ciganjevič, Eberle, Siegfried, Koch, Pohl, Podubni, Aberg itd., so tudi najmirnejši in njihova borba nudi res velik užitek in vzbudi največje zanimanje. Po ure in ure se kosata včasih dva za prvenstvo, na desetisoče, ne na tisoče, spremlja vroči, a tihi boj — ravno zaradi tega je toliko hujši —, ne slišiš najmanjšega glasu, niti šepeta, samo včasih kak priglasen vzklik, klic bodrila. To je boj moža proti možu, ki mora vsakogar navdušiti. Nikdar še nisem slišal grajati rokoborbe človeka, ki je bil sam krepak; navadno opravijo ta posel ljudje, ki jim ni mar za nobeno telesno vzgojo, ki so še daleč od ideala, stavljenega nam po Grkih.

In vendar, kaj vse nam da rokoborba, koliko drugih vaj nam nadomesti ona sama! Nikjer drugje se ne razvije v taki meri pogum in odločnost, moč in vztrajnost, gibčnost in pričujočnost duha. Vse te dobre lastnosti se strnejo in nam podelijo zaupanje v naše moči, v naše zmožnosti; varuje nas pa rokoborba pred strastmi, pred ošabnostjo in napuhom, kajti ni ga človeka, ki bi mogel trditi, da bi že ne

bil kdaj premagan. Z vsemi temi lastnostmi vred se razvije hladnokrvnost, ki je dandanes tako zelo potrebujemo.

Pravijo, da vpliva rokoborba preveč na srce, da se to razširi in oslabi in kar je še drugih takih prijetnosti. Na tem je toliko res, da ta vaja kakor vsako delo pomnoži delovanje srca, dihanje in poveča temperaturo, o bolehavem razširjenju srca pa ni govora. Zdravnika Lennhoff in Levy - Dorn sta preiskovala rokoborce in dokazala, da tudi najutrudljivejši in najdaljši boj srcu ni škodoval, da je imelo po borbi ravnotak obseg kakor pred borbo. Preiskala sta s pomočjo Röntgenovih žarkov Kocha, Eberla, Omera de Bouillon, Aimabla de la Calmette in druge; študije sta priobčila v „Deutsche medizinische Wochenschrift“.

Škoda le, da ravno pri svetovnih olimpskih igrah v Londonu razen kakih petih res izvrstnih niso nastopili najboljši rokoborci. Kako lahko bi bili zanesli zanimanje za ta lepi šport, ki vsebuje vrline vseh športov, med celi svet!

Rokoborba se je pričela osmi dan olimpskih iger. Krepki in zelo izvežbani Oger Rihard Weisz je v trinajstih minutah položil na pleča Danca C. Jensena, Oger Payr pa v štirih minutah in pol najmočnejšega angleškega tekmeca Barretta. C. Jensen je brat M. Jensena, ki je pri olimpskih igrah v Atenah in potem pri svetovni borbi dobil prvo darilo. Takoj nato je premagal Weisz tudi tega Jensena, Payr pa je bil čisto izpremenjen in je v četrt ure moral pustiti palmo zmage Rusu Petrovu. Par dni pozneje, 24. julija, sta se kosala Weisz in Petrov. Rusa sicer ni mogel Weisz spraviti na hrbet, a vendar so mu priznali zmago, ker je ves čas napadal, Rus se pa samo branil. Weisz je še jako mlad, je absolviriral tehniko in je veleposestnik v Budimpešti. Ko je prišel domov, ga je čakala na kolodvoru množica 10.000 ljudi in ga v svečanem izprevodu nesla v njegovo kavarno „Japan“.

To je bila „težka“ vrsta, vsak udeleženec je moral tehtati nad 90 kg. V srednji vrsti, 80—90 kg, se je najbolj odlikoval finski inženir Werner Weckmann; znan je kot eden najboljših rokoborcev sploh, znan pa tudi na literarnem športnem polju, saj je poleg drugega izdal o svoji stroki športa celo knjigo v finskem jeziku. — Drugi tekmeci niso toliko znani.

Omeniti moramo, da so bili vsi udeleženci amaterji, ne profesionali, zato tudi ne čitamo imen Ciganjevič, Podubni, Lurich itd.

Izmed dirk je največ zanimanja vzbudilo dirkanje na 100 km. Princ Waleski, sedanji angleški kralj, je namenil zmagalcu krasno majoliko. Lilo je kakor iz škafa, kljub temu so vsi priglašeni nastopili k tekmoivanju, a drug za drugim je moral odnehati, nad 80 km vidimo še samo tri Angleže in Francoza Lapiza. Ob burnem ploskanju navzočih Angležev je šel prvi skozi cilj Anglež Bartlett po dveh urah, 41 minutah in 49 sekundah.

Petek, 24. julija, isti dan kakor maratonski tek, se je vršila tudi tekma v skoku s palico (Stabhochsprung). Kakor smo že omenili, bi bilo jako želeli, da bi ta skok sprejeli tudi naši telovadni odseki med svoje vaje. Posebno na gledalce napravi skok s palico poseben učinek. S hitrimi, dolgimi koraki hitijo tekmeči do črte, zasadijo palico pogumno v zemljo in visijo trenutek pozneje v zraku v višini, ki dosega pogosto dvakratno velikost skakalca. V Londonu sta dosegla Amerikanca E. T. Cooke in A. C. Gilbert višino 3·708 m, Kanadec Archibald, Amerikanec Jacobs in Šved Soderström pa 3·58 m! Skakati so začeli pri treh metrih, pri nas pa pri 2·5 m že nehajo. Veliko se imamo še učiti, dosti dela imajo naši telovadci, da bodo vsaj približno dosegli svoje ameriške, švedske, ogrske in druge tovariše. Tudi Nemci so se začeli v zadnjem času intenzivno baviti s tem in Paseman iz Kiela je skočil ravno zadnje dni — prve dni meseca junija 1910 — tri in pol metra visoko.

Vsak začetnik se mora varovati takozvanega „plezanja“, ki je naravnost smešno in nas nikakor ne more prepričati, da gre tu za resen šport. Nekateri imajo namreč navado, ko so zasadili palico v tla, da s krčevito naglico plezajo po njej in visijo potem navpično nad povprečnim drogom ter izkušajo z različnimi čudnimi kretnjami zavihteti se na drugo stran. V trenutku, ko nastopi prenehljaj v skoku, to ni več skok in se ne sme šteti kot tak.

Kako drugače skočijo Cooke ali Francoz Gonder ali Archibald i. dr.! Najprvo lahen tek, ki postane hitrejši pred drogom, leva roka prime palico nad desno in ne da bi roki še enkrat izpremenil, je tekmeč na vrhu in čez. Omeniti moramo, da je bil rekord leta 1908. že 3·9 m, in sicer ga je imel Amerikanec R. Dray, dijak vseučilišča Yale. Tudi Cooke, Archibald i. dr. so bili ali so vseučiliščniki. Archibald je pri treniranju za tekmo dosegel 3·75 m, a pri tekmi mu je malo izpodrsnilo. Letos, 30. aprila 1910, je padel tudi Drayev rekord. Poročili so iz Sv. Franciška v Severni Ameriki, da je pri atletskih vajah v Berkeleyu v Kaliforniji skočil Lee Scott, dijak kali-

fornijskega vseučilišča, s palico 391·64 cm visoko! Ne bo več dolgo in bomo dobili poročilo, da so dosegli višino štirih metrov. Koliko je to, si težko predočimo, treba je le izmeriti in potem šele strmimo nad izredno spretnostjo in izurjenostjo ameriških atletov!

Maratonski tek! V stadiju se je zbralo okoli 80.000 ljudi, koliko jih je pa stalo ob cestah, se ne da izračunati. Pot je bila dolga 42 km in 600 m. Na dvoru Windsorskega gradu, ki ga je ta dan angleški kralj izjemoma dal občinstvu v uporabo, je bil start, to je začetek tekme. Nekateri so prenočili v različnih hotelih v Windsoru, drugi so se pa pripeljali s posebnim vlakom navsezgodaj iz Londona. Bilo je to v petek, 24. julija. Zdravniki so pred tekom vsakega natančno preiskali. Oglasilo se jih je bilo 75, prišlo jih je pa na dvor 56. Ob četrta na tri se je pripeljala princesinja Waleska (sedanja kraljica) s princema Albertom (sedanjim kraljem) in Henrikom v Windsor in takoj je Lord Desborough, ki je spremljal tekmo ves čas v avtomobilu, dal znamenje za start, ob dveh in pol. Prvi so prišli skozi vrata Kanadec Burns in Angleža Clarke in Barnes. Takoj se je videlo, da je hitrica v začetku tako dolge poti prevelika, tudi je bilo prevroče; seveda, Angleži so mislili, da jim to ne bo delalo težav, ker so na domačih tleh, a kmalu so morali spoznati, da je drugače. Celo taki, ki so bili pri teku na poizkušnjo preje prvi, kakor n. pr. Duncan, so morali zaostati ali celo tekmo pustiti.

Sploh mora biti priprava na daljši tek jako skrbna. V tem oziru so uprav vzorna navodila, ki jih je dal Shrubbs, znameniti angleški tekač, na razdaljo treh do dvajset kilometrov; skoro vsi rekordi v tej stroki so njegovi. Med drugim pravi: Nikakor ne smemo tekati na velike daljave pred osemnajstim letom. Najboljše treniranje (vaja, priprava) je hoja. Tri- ali štirikrat na teden moramo korakati do 30 km, in sicer na uro vselej čez 7 km. — Za nas je to veliko, za Amerikance in Angleže pa seveda malenkost, saj jim 9 km na uro ne dela nobene težave. — Ostale dni korakajmo do 15 km, na uro po osem. Eden dan v tednu naj bo tek po cesti na razdaljo 32 km. Tako se vadimo mesec dni ali šest tednov, zatem pa sledi še bolj skrbna in natančna priprava. Sedaj moramo tekati vsak teden dvakrat 32—40 km, in sicer vselej po cesti, druge dni pa 18—25 km. Hitrost naj bo poljubna, prevelika ne sme biti. Pri tekmi sami začnimo počasi, s hitrostjo, ki jo lahko pridržimo dolgo časa brez napora. Nog ne preveč privzdigovati, sploh se ne utruditi, gledati ne smemo na lep tek, ampak na to, kako se nam bo posrečilo dobiti tekmo, naj bo potem tek tak ali tak. Telo naj bo le toliko upognjeno naprej, kolikor je to potrebno

za premaganje zračnega upora. Amerikanci imajo v tem oziru nadmoč nad drugimi športniki; ta nadmoč njihova pa ne obstoja v drugem kakor v skrbnem treniranju in v resnosti, s katero se bavijo s svojim poklicem.

Maratonski tek, pravi nadalje Shrubbs, je postal v zadnjih letih uprav klasičen. V Atenah leta 1906. nihče ni mislil, da se bo tako hitro razširil, jaz sam nisem slutil, da se bom tudi treniral zanj. Že takrat sem pa vedel, da Iherringov čas, $42\frac{1}{2}$ km v dveh urah in 51 minutah, ni ravno poseben in izkušnja mi je to potrdila. Kmalu sem opustil tek na manjše razdalje in se začel pripravljati na maratonske tekme; ni mi žal za to. Pripravljal sem se na opisani način, ta čas opustil vsak tek na par kilometrov in izkušal spraviti teh 42 km takorekoč v noge. Cesta mi je za treniranje ljubša kakor športna tekališča, ker se na cesti mišice veliko bolj okrepijo. Vedno moramo paziti, da se preveč ne utrudimo, ne smemo pretrdo stopati, premikati se moramo kakor v nekakem spanju in v sanjah; ne glejmo med tekmo na druge tekače, kje so, koliko so pred ali za nami; če smo se skrbno pripravili, vemo dobro, kdaj nam je mogoče priti do cilja. Posebno važno je to, da se ne oziramo na občinstvo in se sploh ne menimo zanj. Ono hoče vedno vse bolje vedeti kakor tekmeči sami. Misliti moramo, da smo sami na cesti in da treniramo, da ni nobenega gledalca. Če bi pa kljub temu radi semintja dober svet, postavimo ob cesti kake športnike, ki nas opomnijo na morebitno napako. Sicer pa tekajmo čisto mehanično, kakor da bi možgani nič ne vplivali na delovanje nog. Brezdvomno so maratonske tekme jako interesantne in nas zanimajo od začetka do konca.

V Londonu se je opazilo, da marsikak tekmeč ni bil tako skrbno pripravljen kakor zahteva Shrubbs. Do polovice pota so bili Angleži na čelu dolge vrste, tu jih je prehitel Hefferon iz Južne Afrike. Indijanec Longboat, v katerem so vsi videli zmagačca, je žal moral po 32. kilometru izstopiti iz vrste. Doma v Kanadi, je konkuriral ta simpatični Indijanec do londonskih olimpskih iger večinoma v Zveznih državah in dosegel jako ugodne uspehe; tako je v Bostonu pretekel štirideset kilometrov v dveh urah in 24 minutah. Poslali so ga zato k olimpskim igram. Treniral je na Irskem in prišel v London v najboljšem razpoloženju. Deset kilometrov pred ciljnjem je imel samo še dva tekmeča poleg sebe, Hefferona in Italijana Doranda. A neznosna vročina je začela vplivati kmalu tudi na Longboata; dvajset jih je bila že prisilila, da so nehali teči, sedaj tudi Longboata. Trikrat je začel korakati, tu so ga vzbudili bodrilni klici množice, zopet je začel teči, a nazadnje je vendar le moral opustiti tekmo.

Par sto metrov pred stadijem je Dorando dohitel Hefferona, ki se je moral slednjič umakniti tudi Amerikancu Hayesu, tako da je bila pri vходу v stadij sledeča razporedba: Dorando, Hayes, Hefferon. Če bi pa rekli, da je Dorando „pritekel“ v stadij, bi se zmotili. Do 200.000 oči se je obrnilo pri puku topa proti vходу, a Doranda še ni bilo, pri vstopu je ves upehan padel na tla; močili so ga in nadaljeval je svoj „tek“, to se pravi, polagoma se je pomikal po areni, večkrat omahovaje. Štirikrat se je zgrudil, a nazadnje je vendar prišel, seveda s pomočjo svojih italijanskih rojakov, do cilja, do zaželenih vrvice. Nato je omedlel, odnesli so ga in par ur ga ni nihče videl.

Kraljici so pri pogledu na ubogega Italijana prišle solze v oči, ni mogla ostati na svojem prostoru, jokaje je šla proč. Hayes, drugi zmagačec, je prišel čisto čil do cilja, se je potem celo izprehajal; videlo se mu je, da je Amerikanec izvrstno treniran, da ima svoje telo popolnoma v oblasti. O drugih pa rajši ne govorimo. Najugodnejši vtis je napravil Šved Svanberg, ki je bil po vrsti sicer deseti, a je res priteknel v stadij.

Veliko se je potem govorilo in pisalo, ali je to šport, ali ne, če se ljudje mučijo, ali se da to zagovarjati, in vsi kritiki in kritikastri, ki jim je šport trn v peti, so povzdignili svoj glas in izkušali v zabavljanju prepričati drug drugega, navadno ljudje, ki imajo človekoljubje vedno na jeziku, a v resnici ga ne poznajo. S kako naslodo zasledujejo večinoma ravno ti ljudje avtomobilske dirke, zrakoplovne poizkuse itd., in vendar, kako brezprimerno več nesreč se pripeti pri teh prireditvah.

Stvar je čisto navadno ta. Tekmovanje je bilo prosto, kdor se ga je hotel udeležiti, se ga je, kdor ne, ga ni nihče silil. Da bi pa to prepovedali, kakor zahtevajo nekateri, je pa seveda nezmisel, in pameten človek se bo temu samo smejal. Potem bi nam morali prepovedati hoditi po gorah, voziti se po avtomobilih, seveda še bolj v zrakoplovih, morebiti celo v železnicah, kajti nevarnost je tu mnogo večja nego pri olimpski tekmi. Da taki „objektivni“ sodniki nimajo smisla za športni čut posameznika, je seveda jasno. Pripravljeni pač moramo biti, skrbno pripravljene, popolnoma trenirane, in ravno to zahtevajo tudi najboljši poznavalci športa, kakor smo poročali o Shrubbu. Potem se ne bo nikomur nič pripetilo. Pomisliti moramo pa tudi, da te omedlevice itd., niso bile posledice tekme same, ampak posledice nenormalnih razmer. Prej več dni dež na dež, vedno hladno, 24. julija pa naenkrat neznosna vročina, ni čuda, da se je pripetila kaka nezgoda — večjih nezdgod tako ni bilo kakor omedlevice —. Sicer pa omedlimo lahko pri navadni hoji po cesti,

ako je vročina prehuda, le pomislimo na tako pogoste slučaje solnčarice. Termina pa tudi niso mogli tako hitro preložiti, ker je bilo že cele tedne prej vse natančno določeno. Torej je bilo vse tisto huronsko vpitje preveč in prav ima nemški športni list, ki pravi: Wenn ein Beweis dafür erbracht werden müßte, daß die Olympischen Spiele der Neuzeit für die moderne Athletik ein unschätzbare Triumph sind, so könnten diese von sinnloser Wut eingegebenen Kritiken als ein solcher gelten. — Wer die englische Bevölkerung und ihre Sportbegeisterung kennt, wird zugeben, daß nicht Sensationslust, sondern das Verständnis für die Bedeutung der ungewöhnlichen körperlichen Leistungen diese Menschenmassen versammelt hatte. Und die dramatischen Vorgänge im Stadion wurden von all den Tausenden mit inniger Teilnahme verfolgt, überall bemerkte man ein von gereiftem sportlichem Verständnis eingegebenes Verhalten: ein überquellendes Gefühl der Begeisterung, als der erste im Stadion eintraf, dann feierliche Stille bei jenen unglücklichen Zwischenfällen, die infolge der übermäßigen Hitze vorkamen, und dann wieder lauter Jubel, als die Sieger das Ziel passiert hatten. Das war die Teilnahme eines Kulturvolkes an einer sportlichen Veranstaltung, die solcher Würdigung wert ist. — To smo navedli, da vidimo Angleže res take kakor so in ker je med nami vse polno kritikov, ki grajajo vsako enako prireditve in vidijo povsod samo sirovost.

Ker je Dorando prišel do cilja le s pomočjo svojih rojakov, so Amerikanci v imenu Hayesu vložili pri olimpskem odboru protest proti njegovi zmagi; saj je rekel neki Anglež, da tisti narod, ki šteje maratonskega zmagalca med svoje, lahko pogrši vse druge zmage, kar je seveda malo preveč. Zato so Dorandu odrekli prvenstvo in ga prisodili Hayesu. Angleži so pa že iz nasprotstva do Amerikancev, ki se je pokazalo tudi sicer ob vsaki priliki, častili Doranda na vse načine; kralj mu je kot moralničnemu zmagovalcu namenil krasen zlat pokal, ki mu ga je prihodnji dan izročila kraljica; pisatelj Conan Doyle je vpeljal zbirko za nabavo narodnega daru za Italijana itd.

Iz Windsorskega gradu do Londona je porabil Dorando dve uri, 25 minut in 47 sekund, Hayes 2 : 55 : 18 (dve uri, 55 minut in 18 sekund), Heferon 2 : 56 : 6, Šved Svanberg 3 : 9 : 15. Tudi Čeh Nejedly je tekmoval, njegov čas je bil 3 : 26 : 39. Sicer so bili pa poleg Amerikancev, Angležev in Kanadcev ter omenjenega Šveda in Čeha tukaj tudi tekači iz Ruskega, n. pr. Lind 3 : 28 : 49, iz Holandskega, iz Danskega itd.

Malo pozneje je priredil angleški časopis Evening News tekmovalje na isto razdaljo, 42·6 km, za profesionalce. Prvi je bil Francoz Siret iz Pariza v dveh urah in 37 minutah!! Od onega časa, ko je atenski vojak Fejdipides prinesel od Maratona v Atene veselo novico o zmagi in jo plačal s smrtjo, so do konca leta 1908. dobili važnejše zmage v tem teku sledeči njegovi znameniti nasledniki :

1896 v Atenah Louis	42·6 km v 2 : 55 : 20
1896 „ Parizu Len. Hurst	40 „ „ 2 : 31 : 32
1898 „ Parizu Champion	40 „ „ 2 : 30 : 10
1900 „ Parizu zopet Len. Hurst	40 „ „ 2 : 26 : 48
1902 „ Ženevi Charbonnel	42 „ „ 2 : 44 : 0
1906 „ Atenah Sherring	42·6 „ „ 2 : 54 : 23
1908 „ Londonu Dorando	42·6 „ „ 2 : 54 : 47
1908 „ Londonu H. Siret	42·6 „ „ 2 : 37 : 0
1908 „ Milanu H. Siret	42·8 „ „ 2 : 42 : 28

Častihlepen ni zlepa kdo tako kakor atlet in zato sta se Dorando in Hayes seveda takoj dogovorila, da se bosta koncem leta še enkrat kosala. Tekmovala sta 26. novembra v Madison Square Garden v Novem Jorku, na prostoru, ki je podoben londonskemu olimpskemu stadiju. Daljava je bila 42·4 kilometrov. Že takoj začetkom dirke je bil Dorando na prvem mestu in to mesto mu je tudi ostalo; porabil je 2 uri, 44 minut in 20 sekund, Hayes pa 2 uri, 45 minut in 5 sekund. Vidimo tudi, da pri tako izbornih tekmečih diference niso velike. Amerikanci so se seveda zelo čudili, da njihov atlet na domačih tleh v njihovi navzočnosti ni zmagal; Dorandov uspeh je zato tem večji.

Dorando je bil že v svoji italijanski domovini eden najboljših tekačev in ko je šel v London, so bili Italijani, tudi kralj sam, trdnega prepričanja, da bo prišel na eno prvih mest. Glede maratonskega teka v Londonu se je izjavil, da mu je bilo grlo pri zadnjih kilometrih kakor izsušeno in glava tako vroča, da ni imel nobenega pravega občutka več. Vendar bi bil prišel, tako je zatrjeval, tudi brez pomoči do cilja in nič mu ni bilo všeč, da so ga pobrali s tal. Ko je konkuriral v Novem Jorku, mu tudi ni bilo prav, da je po njegovem prihodu množica takoj drla v stadij in ga nosila okoli, kajti hotel je še enkrat v najhitrejšem diru leteti okoli stadija in s tem dokazati, da je bil v Londonu samo žrtva nenavadnih razmer. Opetovano je izrazil željo, da bi se rad kosal v maratonskem teku tudi s svetovnim mojstrom Shrubom in pa z Longboatom. Ta želja se mu je kmalu izpolnila, a tedaj ni imel takega uspeha kakor prej, pa tudi Shrub ne tega, ki ga je pričakoval. O tej tekmi naj še izpregovorimo par besedi; sicer ne spada v okvir olimpskih iger, a združila je pet najboljših tekačev vsega sveta in je v tej stroki športni dogodek brez primere.

Tudi je v tem oziru znamenita, ker so se je udeležili trije olimpski tekmeči.

Ob velikanski udeležbi so poizkusili svoje moči 3. aprila 1909 Dorando, Hayes, Shrubbs, Longboat, dalje Amerikanec Maloney in Francoz Saint-Yves. Tekma se je vršila v Polo-Groundu v Novem Jorku na razdaljo 42·2 km. Maloney ni prišel posebno v poštev. Ker so olimpski udeležniki medtem bili prestopili k profesionalizmu, so bile razpisane precejšnje nagrade. Prvo darilo je bilo 5000 dolarjev, torej okoli 25.000 K, drugo 2500, tretje 1500, četrto 1000 dolarjev. Začelo se je popoldne 10 minut čez tri. Vodstvo je imel Dorando, potem so sledili Saint-Yves, Shrubbs, Longboat, Maloney in Hayes; kmalu pa je Saint-Yves pospešil svoj tek in bil po prvi milji (milja 1·609 km) že 70 metrov pred drugimi. Shrubbs je imel posebno taktiko. Ker je bil par dni poprej v tekmi z Longboatom poražen, ni sedaj napel vseh moči, temveč se je omejil samo na opazovanje prvega tekača in hranil moči za konec. Pri deseti milji je začel Saint-Yves navidezno pešati, na njegovo mesto je prišel Shrubbs, ki je bil prej tik za njim. Pri 25. kilometru vidimo Shrubbsa še vedno na čelu, sledijo mu po vrsti Saint-Yves, Dorando in Longboat, daleč zadaj kot peti in šesti pa Maloney in Hayes. Pri 17. milji (27·31 km) je Longboat videl, da bi sicer Doranda lahko še prehitel, nikakor pa ne prvih dveh, zato je rajši izstopil, ker ni hotel tretjega mesta, seveda tudi ne 1500 dolarjev, t. j. 7500 kron. Pri 20. milji je prvi Francoz (porabil je bil dosedaj 1 uro in 57 minut, nekaj izrednega). Po 25. milji se pa ojunaci Dorando in začne se hud boj med njim in Shrubbsom za drugo mesto, prvo si je, bil že tako zagotovil Saint-Yves, tega ni bilo več mogoče dohiteti. In res se je Dorandu posrečilo, pri 25. milji (40·5 km) priti na drugo mesto; Shrubbs je tedaj izstopil, ker se tudi on ni hotel zadovoljiti s tretjim darilom, ki si ga je na ta način lahko priboril Hayes, četrto pa brez težave Maloney. Hayes se ta dan ni ravno posebno odlikoval. Glušče ploskanje je pozdravilo Saint-Yvesa, ko je prispel popolnoma čil v res lepem teku do cilja. Vzdignili so ga in ob zvokih marseljeze v triumfu nosili po dirkališču. Saj je pa to tudi zaslužil, kajti pretekel je bil na tujem terenu 42·2 km dolgo pot v 2 urah 40 minutah in 51 sekundah; Dorando je prišel pet minut, Hayes devet, Maloney pa deset minut za njim do cilja.

Vrnimo se v London. Ko so Italijani par dni po zaključku igre odhajali v domovino, so navdu-

šeni Londončani priredili Dorandu take ovacije na kolodvoru, da si je komaj priboril pot do voza. Zadnje dni je bil srečni Italijan najpopularnejši človek v Londonu, tekmovali so, kdo ga bo bolj slavil. Nešteto je bilo podjetij, ki so se imenovala po njem. Različni varieté-odri so ga proti ogromni odškodnini najeli, da se je zvečer za par trenutkov pokazal zbranemu občinstvu, ki se je pri teh prilikah zbralo vselej v velikanskem številu. Tovarne jestvin so ponosno naznanjale v reklamah, da je Dorando pokusil njihov izdelek; vse je prekosil neki krojač v najbolj živahni in aristokratski londonski ulici, ki je poslal brzojavke v vse večje časopise, da se bo o tej in tej uri zglasil pri njem Dorando in si kupil obleko. Da ga je več trgovcev naprosilo, naj da svoje ime za njihovo tovarniško znamko, je umljivo, še bolj umljivo je pa, da je dobil velikansko število ženitnih ponudb. Tudi doma so ga slavili kar najbolj sijajno.

Zadnji dan, 25. julija, razdelitev daril! Godba grenadirjev je zaigrala narodno himno in naznanila prihod kraljice, trobentanje škodske garde je napovedalo pričetek. Na odru je stala kraljica s princezino Viktorijo in švedskim prestolonaslednikom, pod odrom po vrsti zmagalci. R. Walker, mladi zmagalec v teku na 100 metrov, je dobil prvo darilo. Kraljica je darila izročila sama, pomagala sta ji voditelj igre, lord Desborough, in gospa Robertson. Še preden je bilo to končano, so naznanjali hura-klici, da je prišel tudi Dorando v areno, zopet zdrav in čil. Kraljica mu je podarila zlati od kralja mu namenjeni pokal. Hayes je dobil veliko soho maratonskega tekalca iz bron, Amerikanci so ga dvignili na mizo, poleg njega postavili soho in ga z velikim vpitjem nosili po stadiju.

Občinstvo in atleti so trikrat zaklicali hura kraljici na čast; nato so se razšli, vrata olimpska so se zaprla. Zmag so si priborili Angleži triindvajset, Amerikanci iz Zveznih držav osemnajst, Švedski pet, Francozi štiri, Ogrji tri, Nemci dve, Italijani dve, Južni Afrikanci, Finci in Kanadci po eno, znamenje, kje je šport doma in kako so še celo Nemci daleč za drugimi. V zadnjih dveh letih so Nemci to razliko z neumornim delom zmanjšali.

Prihodnje olimpske igre se bodo vršile leta 1912. v Stockholmu. Že sedaj, dve leti pred igrani, imajo izdelan natančno načrtan program, uporabljene vse izkušnje dosedanjih prireditev. Na svidenje torej pri olimpskih igrah v Stockholmu leta 1912! Dal Bog, da bi se sčasoma njihov vpliv pokazal tudi pri nas!

